

Klimatförändringen som upplevelse

En undersökning kring museers klimat- och
hållbarhetsförmedling

ANDRÉ TÖRNKVIST 2020
MVEM30 EXAMENSARBETE FÖR MASTEREXAMEN 30 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

Klimatförändringen som upplevelse

En undersökning kring museers klimat- och
hållbarhetsförmedling

André Törnkvist

2020

LUNDS
UNIVERSITET

André Törnkvist

MVEM30 Examensarbete för masterexamen 30 hp, Lunds universitet

Handledare: Björn Magnusson Staaf, Avdelningen för ABM och digitala kulturer, Institutionen för kulturvetenskaper, Lunds universitet

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning

Lunds universitet

Lund 2020

Abstract

Title: Climate Change as Experience: A Study on Climate- and Sustainability Communication in Museums

Public perception on climate- and sustainability issues is shaped by how they are presented in media and by other communicative actors - like museums. This thesis explores how museum activities can increase public engagement and awareness on climate change and sustainability. The research has been conducted by interviewing museum staff from Moderna Museet in Malmö (an art museum) and Fredriksdal museum and garden in Helsingborg (an open-air museum). In addition, a reception study has been conducted where visitors answered how they experienced the museum activities and how it affected their understanding and engagement for these issues.

Aside from their structural differences, this study shows a similarity between the museums view on how to create constructive communication and mediation. The activities are meant to generate spaces for dialogue, reflection, learning and engagement. The mediation should be free from moralization, according to the museum staff. Instead it should be an experience with different perspectives and approaches on the issues. Most visitors are positive towards the activities and how the museums communicate on climate and sustainability. Their answers are in line with the museums' intentions. Some of them answered they already engage in climate issues. Most of the others state that they have been given more motivation to engage after taking part in the activities. This study concludes that a dialogic approach, together with showing multiple perspectives and possibilities are crucial in shaping engagement and awareness. Which, in turn, is necessary for a more climate friendly and sustainable world.

Keywords: climate change; sustainability; museums; museum visitors; communication; mediation; reception study; experience; awareness; engagement; institutional isomorphism

Innehållsförteckning

1. Inledning 7

1.1 Syfte och frågeställningar 8

1.1.1 Avgränsningar 9

1.2 Kontextuella förutsättningar 10

1.2.1 Vad är ett museum? 10

1.2.2 Museer, klimat och hållbarhet 11

1.3 Litteraturöversikt 12

2. Teoretiska utgångspunkter 19

2.1 Museum som institution 19

2.1.1 Institutionell isomorfism 20

2.2 In- och avkodning 21

3. Metodologi 23

3.1 Metod och genomförande 23

3.1.1 Kvalitativ intervju 24

3.1.2 Enkät och telefonintervju 24

3.2 Etiska överväganden 25

4. Resultat och analys 27

4.1 Museimedarbetarna 27

4.1.1 Plattform för dialog & reflektion 27

4.1.2 Upplevelse – både aha och katarsis 30

4.1.3 Att undvika moraliserande pekpinna 33

4.1.4 Trovärdighet 35

4.1.5 Sammanfattning 37

4.2 Museibesökarna 38

4.2.1 Moderna museet 38

4.2.2 Fredriksdal 41

4.2.3 Upplevelse & påverkan 43

4.2.4 Sammanfattning 45

5. Diskussion 47

6. Slutsats 51

Referenser 53

Appendix 59

1. Inledning

Under februari 2020 utbröt en proteststorm mot British Museum's sponsoravtal med oljebolaget BP. Det engagerade både allmänheten, fackföreningar och museets anställda. Medlemmar ur det brittiska fackförbundet som samlar och organiserar kulturanställda krävde att museet tog ansvar genom att erkänna klimatkrisen och därför bryta avtalet med BP. I ett uttalande sa de:

Som en offentlig institution är British Museum skyldiga sin personal, sina besökare och sin framtid att ta sitt ansvar i vårt samhälles hittills största utmaning.

(SVT, 2020)

Dessa reaktioner tillsammans med den mediala uppmärksamheten visar upp en rad olika intressanta aspekter. Bland annat öppnar det upp diskussionen för vad ett museum är och borde vara samt hur de borde förhålla sig till sin omgivning och samtidigt. Museer utgör en liten bit av de samhälleliga kommunikativa pusselbitarna men museer utgör också de institutioner som har ett högt trovärdighetskapital hos allmänheten (Sveriges Museer, 2016). Museer kan fungera som katalysatorer för att skapa kollektiva ansträngningar kring rådande samhällsproblem (Söla, 2005). Detta gäller också de klimatförändringar världen står inför (Cameron, et al., 2013).

FN:s klimatpanel IPCC har konstaterat att människan påverkar klimatet genom utsläpp av växthusgaser. Sedan förindustriell tid har temperaturerna ökat i både hav och atmosfär, världens isar smälter och havsnivån stiger. Dessa faktorer påverkar förutsättningarna för ekosystem, liv och sätt att leva världen över (SMHI, 2014). Klimatforskningen är överens om detta (förutom något enstaka undantag) och allmänheten känner i stor utsträckning också till dessa vetenskapliga premisser (Cameron & Neilson, 2015). Klimatfrågorna är tätt sammanfogade med hållbarhetsbegreppet. Hållbar utveckling innefattar de tre aspekterna ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Dessa aspekter samspelar och är beroende av varandra för att uppnå hållbar utveckling. Den ekologiska komponenten ligger till grund för de andra två, då den inbegriper ekosystem och jordens resurser som är nödvändiga för att leva och överleva. 2015 antogs 17 globala mål för hållbar utveckling av FN:s generalförsamling, vilka är en del av agenda 2030. De 17 målen innefattar ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet och syftar till att bekämpa

bland annat fattigdom, orättvisa samt att åtgärda klimatförändringen (Hållbarhetsforum, 2020; UNDP, 2020).

Trots att kunskapen om dessa frågor är utbredd behövs fler insatser för att begränsa de antropogena utsläppen av växthusgaser. Det behövs också fler insatser gällande anpassning till klimatförändringens effekter för individer, samhällen och ekosystem. Klimatförändringen är ett globalt problem och frågor rörande mitigerings- och anpassningsåtgärder skär genom både politiska och moraliska dimensioner. Denna komplexitet gör det svårt komma överens om en lösning, eller snarare, vägarna till en lösning (Hodge, 2015). Detta omfattar också sätten att kommunicera och förmedla kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Olika typer av tilltal anses vara fördelaktigt för att skapa ett mer hållbart och klimatvänligt agerande och beslutsfattande. Det finns alltså ingen enkel lösning, istället krävs ett helt spektrum med olika typer av lösningar och tilltal. Museer kan spela en viktig roll i detta komplexa pussel (Hulme, 2015).

Mot denna bakgrund är det intressant att ta avstamp i museisektorn för att titta närmare på hur museer, som populära besöksmål med högt förtroendekapital, kommunicerar och förmedlar kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Det är också intressant att se på hur museibesökare ställer sig till, och påverkas av, museernas förmedling.

Undersökningen sätter fokus på museers klimat- och hållbarhetsarbete genom det konstinriktade Moderna Museet (Malmö), med sin utställning *Sensing Nature from Within*, och det kulturhistoriskt inriktade friluftsmuseet Fredriksdal museer och trädgårdar i Helsingborg med sin aktivitet *Hållbarhetskampen. Sensing Nature from Within* var ett utställningsprojekt som pågick mellan september 2019 och mars 2020. Mot bakgrund av en internationell konstutställning med olika typer av verk som grund, innefattade projektet även föreläsningar och seminarier med gäster från bland annat Lunds universitet (Moderna Museet, u. å). *Hållbarhetskampen* är en bokningsbar gruppaktivitet som Fredriksdal tillhandahåller sedan 2018. Det är en guidning med tävlingsinslag som använder både historiska och nutida perspektiv. Besökarna (deltagarna) delas in i mindre grupper (lag) och roterar därefter på olika delstationer. På stationerna får de både förmedling och uppgifter att lösa kring olika hållbarhetsteman (Fredriksdal, 2018).

1.1 Syfte och frågeställningar

Studiens huvudsakliga syfte är att undersöka hur museer bidrar, och kan bidra, till ett ökat klimat- och hållbarhetsengagemang genom sin publika verksamhet. Detta görs genom att analysera och beskriva hur museer uppfattar sin egen roll, som kunskapspridande institutioner, gällande förmedling, framställning och

ställningstagande kring klimat- och hållbarhetsfrågor. För att skapa en mer heltäckande bild kommer studien därtill att undersöka hur museernas besökare tar emot och upplever denna förmedling och framställning. Studien ämnar besvara följande frågeställningar:

- På vilka sätt använder museer utställningar och aktiviteter i förmedlingen av klimat- och hållbarhetsfrågor?
- Hur ser de på sin egen förmedling kring samtidens klimat- och hållbarhetsdiskussioner?
- Hur upplever besökarna museernas klimat- och hållbarhetsorienterade utställningar och aktiviteter?
- Hur påverkas besökarnas förståelse och engagemangsvilja för klimat- och hållbarhetsfrågor av dessa utställningar och aktiviteter?

1.1.1 Avgränsningar

Dessa aspekter ska studeras med utgångspunkt i empiriskt material från Moderna Museet i Malmö med sin utställning *Sensing Nature from Within* och Fredriksdal museer och trädgårdar, i Helsingborg, med sin aktivitet *Hållbarhetskampen*. Att just dessa två museer valdes ut beror på flera aspekter. En av aspekterna handlar om tillgänglighetsmässiga skäl. De valda museerna skulle också ha någon typ av publik verksamhet som kretsade kring klimat- och hållbarhetsfrågor, vilket båda hade i tiden för urval. Ett annat önskvärt kriterium var att museerna skulle bidra med andra tilltal än de strikt tekniska eller naturvetenskapliga perspektiven, då merparten av tidigare studier främst fokuserat på den typen av museer. Moderna Museet och Fredriksdal är även intressanta eftersom deras verksamheter ser helt annorlunda ut med olika tilltal och inriktningar. Undersökningen kommer oundvikligen vara jämförande men kommer inte att vara komparativ genom att ställa verksamheterna mot varandra – utan snarare ge en inblick av den diversitet som finns inom museisektorn och hur den kan förstås.

Undersökningen är en fallstudie och ämnar inte ge en heltäckande bild av museisektorns publika verksamhet kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Undersökningen söker heller inte vara fullständig i Moderna Museet (Malmö) eller Fredriksdals museer och trädgårdars publika verksamhet kring dessa frågor, eller hur den påverkar besökarna. Istället försöker studien med hjälp av intervjusvar och enkätsvar skapa en inblick i hur museer kan arbeta med dessa frågor och hur besökarna upplever och tar emot museernas förmedling.

1.2 Kontextuella förutsättningar

Avsnittet ger en introduktion till vad ett museum är och vilka typer av museum som finns. Därtill beskrivs också hur museisektorn arbetar och har arbetat med klimat- och hållbarhetsfrågor. Syftet med avsnittet är att tillhandahålla ett sammanhang och en kontextuell förståelse åt de ämnen och teoretiska utgångspunkter som tas upp i föreliggande studie.

1.2.1 Vad är ett museum?

Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som främjar samhället och dess utveckling. Museet är öppet för allmänheten och förvärvar, bevarar, utforskar, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och hennes omvärld i utbildnings-, fördjupnings- och rekreationssyfte.

(ICOM-Sweden, u.å *a*)

International Council of Museums (ICOM) är en internationell organisation som samlar museer och personal inom världens museisektor. ICOM strävar efter att ständigt utveckla världens museer till det bättre. ICOM grundades 1946 och samlar idag runt 40 000 institutionella och individuella medlemmar världen över (ICOM-sweden, u.å *b*).

Museer har ofta ett högt trovärdighetskapital baserat på allmänhetens förtroende till museer (Cameron, et al., 2013; Janes & Sandell, 2019; Sveriges Museer, 2016). Det är även många som besöker olika typer av museiinrättningar. Museerna i Sverige lockar exempelvis runt 25 miljoner besökare varje år (Sveriges Museer, 2016). Museerna måste dock förhålla sig till en rådande verklighet. Det kan till exempel handla om finansiering av verksamheten som ofta är ett övergripande problem (Hooper-Greenhill, 1992; Janes & Sandell, 2019). Ofta råder också olika typer av förväntningar och krav på vad ett museum bör vara och hur deras verksamhet borde se ut. Hooper-Greenhill beskriver det som att museer måste "serve many masters, and play many tunes accordingly" (Hooper-Greenhill, 1992:1).

Det är svårt att klassificera museer efter en mall. Detta då det finns flera olika typer av museer som är inriktade på olika ämnen och teman som riktar sig till olika publikgrupper. Ändå brukar man tala om fem grundläggande inriktningar. Dessa inriktningar är: Allmänna museer, naturhistoriska & naturvetenskapliga museer, tekniska museer, historiska museer och konstmuseer. Det finns också virtuella museum som sträcker sig över alla inriktningar. Gränserna är inte rigida och innehållet i inriktningarna kan spänna över ett brett spektrum (Museum, 2020).

År 2017 fick Sverige en museilag som reglerar offentliga museer (statliga, regionala och kommunala). Denna lag består av 12 paragrafer som reglerar och förklarar vad ett museum och dess uppdrag är. Fem av dessa är väsentliga i förhållande till föreliggande studie eftersom de innefattar aspekter kring relationen mellan institution och besökare. De är:

2 § Med ett museum avses i denna lag en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld.

4 § Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturuplevelser och fri åsiktsbildning.

6 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara kunskapsbaserad och präglas av allsidighet och öppenhet.

7 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara tillgänglig för alla och anpassad till användarnas olika förutsättningar.

8 § Ett museum ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom att ha hög kompetens inom sitt ämnesområde (SFS-2017-563).

1.2.2 Museer, klimat och hållbarhet

Bold action is needed to address the ecological and social crises that humanity has caused. [...] As trusted sources of knowledge, museums are uniquely placed to engage our communities in generating positive action, promoting respect for all living beings and the earth systems on which the future of the planet depends.

Suay Aksoy, ICOM's ordförande (ICOM, 2019)

2018 skapade ICOM en arbetsgrupp vars fokus skulle ligga på hållbarhetsfrågor både inom organisationen och för dess medlemmar – dels kring museernas interna arbete och dels kring deras publika verksamhet. Arbetsgruppen ska hjälpa ICOM att integrera och stödja de globala hållbarhetsmålen samt Parisavtalet i sin och sina medlemmars verksamhet (ICOM, 2018).

Klimatfrågan har de senaste 10-15 åren på flera sätt blivit ett självklart ämne som museer på något sätt förhåller sig till. Det är inte bara ICOM som tar initiativ. Det finns flera exempel på nätverk, arbetsgrupper, projekt och initiativ som behandlar museer och kultur i kombination med klimat- och hållbarhetsfrågor. Museum & Climate Change Network (MCCN) är ett nätverk som grundades 2013 med initiativtagare vid American Museum of Natural History i New York. Nätverket består av forskare och sakkunniga i frågor som rör museer, klimatförändringen och antropocen. Målet med nätverket är att bringa och sprida kunskap, idéer och inspiration – därtill att skapa samarbeten för att hitta hållbara vägar i en klimatförändrad tillvaro (MCCN, u.å a). Climaginaires är ett annat

initiativ med deltagare från Lunds, Durhams, Warwicks och Utrechts universitet. Climaginaires utforskar bland annat hur berättelser och människans uppfinningsrika fantasi kan möjliggöra de ansträngningar som behövs för att möta klimatförändringar. De har till exempel skapat den mobila utställningen *Carbon Ruins* tillsammans med nätverket Narrating Climate Futures vid Lunds Universitet. Utställningen tar med besökaren till framtidens postfossila samhälle, år 2053. Detta för att ge perspektiv på dagens sätt att leva och de ibland abstrakta konsekvenserna av klimatförändringar (Climaginaires, u.å *a & b*).

Rachel Carson Center (RCC) är ett internationellt och tvärvetenskapligt center som fokuserar på frågor inom ämnena miljöhumaniora och samhällsvetenskap. Deras mål är att bidra till forskningen som rör relationen mellan människor och naturen (RCC, u.å *a*). RCC var en av huvudaktörerna bakom utställningen *Welcome to the Anthropocene: The Earth in Our Hands* som visades på det natur- och teknikinriktade Deutsches Museum i München (RCC, u.å *b*). Museers publika verksamhet har dock fokuserat på hållbarhetsfrågor även tidigare. Ett exempel är naturhistoriska museet i Stockholm som på 1960-talet hade en utställning som handlade om miljöförstöring. Samma museum visade en klimatspecifik utställning (*Mission: Climate Earth*) mellan åren 2004 -2014 (Bergdahl & Houltz, 2017). Tio år tidigare, på 1990-talet hade New Yorks museum en utställning kring antropogen klimatförändring. Omfattningen har dock intensifierats det senaste decenniet över hela världen, där museer av alla inriktningar har eller har haft utställningar kring ämnen som på något sätt handlar om klimat, miljö och hållbarhet (Newell, et al., 2017; Coffee, 2019; MCCN, u.å *b*).

1.3 Litteraturöversikt

I detta avsnitt kommer tidigare forskning på området att presenteras. Området omfattar inte bara forskning kring museal förmedling av klimat- och hållbarhetsfrågor. Det belyser också forskning som diskuterar konst, emotionella aspekter, tilltal och engagemangsskapande ur ett bredare och kompletterande perspektiv. Avsnittet fungerar också som en språngbräda till presentationen av undersökningens teoretiska utgångspunkter.

Strategier, möjligheter och tillvägagångssätt

Forskare har under det senaste decenniet undersökt och diskuterat hur man på bästa sätt kommunicerar kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Ofta är det massmedier och populärkultur som har varit i fokus och mindre fokus på andra typer av medierade aktörer, såsom museer (Salazar, 2015). Det betyder dock inte att forskningen negligerat museisektorn. Det finns betydande bidrag att presentera.

Förmedling som visar hur klimatförändringen knyter an till dagsaktuella och personliga händelser, upplevelser och moraliska värden efterfrågas av forskningen (se till exempel Hulme, 2009; Manzo, 2012; Morris & Saylor, 2014; Newell, 2019). Hulme menar att ambitionen om konsensus rådande klimatfrågan borde försvinna. Han talar genom exempel och teori för att flera perspektiv krävs och att det vetenskapliga paradigmet som länge varit dominerande i hur man kommunicerar kring klimat- och hållbarhet måste utmanas av andra perspektiv. Perspektiv som inte bara talar till det rationella. Hulme ser möjligheter i att museer kan fungera som diskussionsforum där reflektion och interaktion tar plats (Hulme, 2009; 2015). Salazar ser en potential för museer att adressera olika dimensioner (fysiska, sociala, kulturella och emotionella) av klimatfrågan. Genom att fokusera på bredare upplevelser kan museer nå besökarnas emotionella sfär vilket i sin tur skapar utrymme för att lämna ett bestående intryck. Dessa upplevelser kan nås genom verksamheter som går ifrån eller kompletterar de numeriska och statistiska riskbedömningarna, till kreativa och imaginära uttryck som öppnar andra vägar till förståelse (Salazar, 2011; 2015)

Cameron, et al. (2013) menar, likt många andra, att museer är viktiga aktörer för att främja engagemang och klimataktion runt om i världen. Dels för att allmänheten har högt förtroende för museer som kunskapsförmedlare och dels för att museer är viktiga platser för dialog, reflektion och debatt. Genom exempel och empiriskt underlag har de sett nio strategier som är viktiga för hur museer kan tänka för att möjliggöra medvetenhet och engagemang kring klimatfrågor:

1. Climate change is too important to deny and too complex to reduce to a single analysis or problem. Författarna menar att klimatförändringen är komplex och heterogen på grund av de många olika typer av utmaningar och förslag på lösningar som den genererar. Denna komplexitet behöver, enligt författarna, flera olika lösningar (tilltalsätt), vilket museer kan bidra med. (Cameron, et al., 2013:11).

2. The museum sector needs to draw on its heterogeneity to respond to the challenges of climate change. Museisektorn kan genom sin heterogenitet anamma olika strategier för att informera, engagera och väcka intresse. Detta i en förhandling kring museernas institutionella auktoritet för att skapa både tillit och legitimitet. Förmedlingen och representationen av dessa frågor bör lämna utrymme till besökaren att reflektera kring ämnet och hur denna förhåller sig till det (Cameron, et al., 2013: 11–13).

3. Climate change is multi-scalar in space and time, and needs a multi-scalar response. Det finns en utmaning i att presentera och gestalta klimatförändring. Många gånger kan det vara abstrakt då det ibland inte är lätt att urskilja och förstå begreppet klimat. För att kunna bli engagerad i klimatfrågan krävs det att man på något sätt kan integrera dåtid, framtid och samtid och därtill etablera en anknytning till fenomenet. Museer måste göra frågan begriplig (Cameron, et al., 2013:13).

4. *Climate change responses should be polycentric, using networks.* Nätverk och nätverkande kan vara ett sätt för museum att etablera och förvalta kontakter med aktörer som kan bidra till ny kunskap eller nya perspektiv. Det är också ett sätt att kunna anpassa sig och förhålla sig till en rådande verklighet, vilket kan innebära positionering kring diverse aktualiteter (Cameron, et al., 2013:13–15).

5. *Climate change responses need porous boundaries, liquid organisations and clumsy solutions.* Museer har potentialen att skapa och inspirera till kollektivt agerande. Författarna talar om ”flytande museum” vilket betonar en flexibilitet och nyfikenhet som är dialogsökande med besökare och andra aktörer. Museum kan också vara platsen där dialog äger rum (Cameron, et al., 2013:15–16).

6. *Engage citizen’s needs “thick” communication, interaction, dialog, trialogue – not monologues from the powerful.* Muserna ska undvika att vara den disciplinerande kunskapsförmedlaren som informerar på ett linjärt vis. Istället ska verksamheten bygga på kommunikation – där meningsskapande och åsiktsutbyte sker genom interaktion mellan flera individer och aktörer. (Cameron, et al., 2013:16–17).

7. *A dirty war has been declared, but it should be resisted, not fought.* Det finns klimatskeptiker världen över som hörs olika mycket beroende på kontext. För museum och andra aktörer kan det vara kontraproduktivt att ignorera deras åsikter och ställningstaganden i sina verksamheter. Det finns istället möjligheter att skapa tillit och legitimitet och på detta sätt stå emot klimatskepticism genom att inkorporera dessa åsikter i sitt arbete (Cameron, et al., 2013:17).

8. *Give art a go.* Konst har möjlighet att skapa en känslomässig anknytning genom att sammanfoga fantasi och kreativitet. Känslor kan på så sätt spela en roll i förändringsarbete och engagemangsskapande. Konst kan vara ett sätt för museer att skapa bredare upplevelser som ger ett mer varaktigt intryck. (Cameron, et al., 2013:17–18).

9. *Build new relations to new publics.* Klimatförändringen angår alla och museum är en av många aktörer som har möjlighet att utveckla och förbättra på vilka sätt man kommunicerar kring klimatfrågor. Därför är det naturligt att museum hela tiden måste knyta band till nya besöksgrupper (Cameron, et al., 2013:18–19).

Flera av ovanstående forskarbidrag grundar sig på empiriska studier där de kunnat bekräfta nämnda tillvägagångssätts förtjänster. Parker, et al. (2018) ser i sin undersökning både möjligheter och begränsningar i museers möjlighet att vara platser för tvärvetenskaplig kommunikation kring klimatfrågan. Genom sin undersökning kan de se indikatorer på att besökarnas förståelse ökat genom att ha tagit del av museets publika verksamhet. De kan dock inte uttyda från sitt resultat om förmedlingen klargjort vanliga missuppfattningar kring orsak och verkan gällande klimatfrågan. I alla fall inte i vilken grad. Besökarnas vilja att förändra sina levnadsvanor går heller inte att uttyda från resultatet på grund av undersökningens tidsspänn. Däremot såg de att besökarna engagerade sig i

diskussioner på museet, tog hem material för att dela med sig av till andra samt angav att de skulle tänka över sina val och beteende på grundval av sin museiupplevelse (Parker, et al., 2018). Bergevin (2019) pekar också på att museiupplevelsen inte stannar automatiskt när man går hem, utan upplevelsen utvecklas och förändras i mötet med andra upplevelser som man kan få på annat sätt. Museibesöket blir således en av många beståndsdelar som bidrar till inspiration och motivation för att engagera sig i ett visst ämne (Bergevin, 2019).

Ställningstagande och museiaktivism

Janes & Sandell (2019) talar om aktivism på museer – museal aktivism, och hur museer bör förhålla sig till komplexa frågor. Museiaktivism är enligt dem något som bör grundas på museers grundläggande värderingar för att skapa politiska, sociala och klimatrelaterade förändringar. De ställer sig kritiska till hur många museer bedriver sin verksamhet idag. De menar att museisektorn överlag drivits mot marknadsdrivna mekanismer som gör att museers arbetssätt och mål allt mer kretsar kring pengar och finansiering (Janes & Sandell, 2019).

I en tid med en allmän misstro eller degradering av tilltro till olika medier och kunskapsinstitutioner har museer fortfarande relativt högt förtroendekapital att arbeta med. Därför har de enligt Janes & Sandell en viktig funktion att fylla – där de bör behandla och förmedla kring svåra sociala och politiska frågor i sin verksamhet. Detta för att främja och förankra idén om det ”goda samhället” hos både allmänhet och beslutsfattare (Janes & Sandell, 2019).

De föreslår också att museer av moraliska skäl bör arbeta med dessa frågor i sin verksamhet för att det finns aspekter av social rättvisa inblandat (till exempel frågor kring resursfördelning). Enligt Janes & Sandell handlar det inte bara om vetenskap och politik på ett abstrakt plan utan om förutsättningarna för att kunna överleva i en klimatförändrad värld. Slutligen menar de att museianställda och museipersonal måste komma över rädslan att framstå som moraliserande gentemot besökarna (Janes & Sandell, 2019).

Flera forskare skriver om museer, neutralitet och trovärdighet och hur dessa dimensioner påverkar museers verksamhet samt vad denna verksamhet kan ge för inverkan på museibesökarna (se till exempel Janes & Sandell, 2019; Lyons & Bosworth, 2019; Rodegher & Freeman, 2019). Aktivistbegreppet i en museal kontext är inte oproblematiskt. Rodegher & Freeman menar att om ett museum bedriver aktivistisk förmedling blir deras arbete mindre trovärdigt gentemot besökare och allmänhet. Genom aktivistisk förmedling blir museer en plats för moraliska pekpinnar istället för en plattform som inbjuder till dialog, reflektion och eftertanke. Istället för museiaktivism föreslår de ett befrämjande angreppssätt (advocacy). Den här förhandlande medelvägen mellan linjär informationsspridning och aktivistiska pekpinnar handlar om att skapa en reflekterande dialog som bygger på interaktivitet och informationsutbyte. Det befrämjande angreppssättet (eller arbetssättet) innebär alltså att skapa en plattform för besökarna att själva bilda sig

en uppfattning på - och ur detta välja att ta ställning eller engagera sig mer i olika frågor (Rodegher & Freeman, 2019). Detta är också någonting som bekräftas av Camerons fokusgruppstudie där respondenterna (besökare och museiföreträdare) betonade vikten av att bilda sig en egen uppfattningen utifrån museets förmedling av olika perspektiv, samt alternativ, istället för att säga hur man borde göra och hur man borde bete sig gällande klimat- och hållbarhetsfrågor (Cameron, 2019).

Känslor och emotionell inverkan

Museer befinner sig i ett skärningsfält där de både förväntas vara vetenskapligt upplysande samt ha sociala, identitetsskapande och emotionella dimensioner i sin publika verksamhet, enligt Hansen, et al. (2014). Som ovanstående redovisning visat behövs det, enligt forskningen, andra sätt att förmedla än de strikt rationella. Emotionell inverkan kan verka åt olika håll. I vissa fall kan det initiera engagemang och förändringsarbete medan i andra fall kan det leda till misstro och apati. På något sätt påverkas vi av vår omgivning och våra upplevelser. Coffee skriver att mer än 90 % av de som hade sett utställningen ”Global Warming: understadning the Forecast”, i New York på början av 1990-talet, angav att utställningen hade haft en emotionell inverkan på deras sätt att se och tänka kring klimatförändringen. Besökarna tyckte det var bra att museet lyfte frågan i sin verksamhet och närmare hälften av respondenterna angav även att de skulle förändra sitt beteende till ett mer klimatvänligt på grund av utställningen (Coffee, 2019).

Höijer (2018) talar om att emotionell förankring kan göra klimatfrågan greppbar och igenkänningsbar, på så sätt att den blir jämförbar med andra sociala och kulturella fenomen som appellerar till liknande känslor. Genom sina studier av svensk nyhetsmedia har hon sett att rapporteringen appellerar till känslor av rädsla, hopp, skuld-känslor, medlidande och nostalgi. Dessa olika emotionella dimensioner kan i olika grad tillföra ökat engagemang för frågan. Samtidigt ser hon risker då det i vissa fall kan bli att de emotionella aspekterna tar över hand vilket inte genererar ett ökat engagemang (Höijer, 2018).

I många typer av medier är emotionell förankring genom rädsla vanligt förekommande med undergång, dystopi och alarmism som genomgående tematik i gestaltningen (Bulfin, 2017; O’Neill & Nicholson-Cole, 2009). Forskarna menar att detta kan vara ett effektivt sätt att fånga allmänhetens uppmärksamhet på, men forskningen framhåller också en del problem. Bland annat ger rädsla ofta upphov till känslor av hopplöshet och apati, vilket kan göra detta tilltal till ett ineffektivt redskap för att skapa ett ökat klimatengagemang hos allmänheten (Bulfin, 2017; Dirix & Gelders, 2010; Skurka, et al., 2018). Tilltal som föranleder rädsla och närliggande känslouttryck bör således kombineras med andra typer av hoppgivande emotionella tilltal som till exempel glädje, hopp och inspiration (O’Neill & Nicholson-Cole, 2009).

Konst och eftertänksamhet

Ett specifikt sätt att nå den emotionella sfären är genom konst och konstuttryck. Morris & Saylor talar om det pensiva (eftertänksamma) fotografiet (de talar också om andra konstformer men de exemplifierar med hjälp av fotografi). De menar att det pensiva har möjlighet att skapa utrymme för en övertygelse (ny eller omformerad) vilket i sin tur kan skapa utrymme för förändring. De ställer också det pensiva mot det illustrativa, där det senare kännetecknas av något snabbt och informationsrikt samt beskrivningar kring ”detta hände/händer där och då”. Det illustrativa kan vara bra i många sammanhang men sällan för att stärka övertygelsen om de personliga implikationer som klimatförändringen kan ge. Det pensiva bidrar alltså med ett utrymme där förståelse och engagemang kan gro (Morris & Saylor, 2014).

I flera fall är konstens potential beskriven på ett liknande sätt som museers uppdrag och arbetssätt är beskrivna. Hulme, som förespråkar olika sätt att tala om och kring klimatfrågan, menar att konst kan verka som en spegel och ett förstoringsglas i förståelsen och meningsskapandet kring klimatfrågans komplexa karaktär. Konsten kan enligt honom skapa utrymme att förstå fenomen bortom våra geografiska, sociala och virtuella ramar (Hulme, 2009). Sociologen Jean Baudrillard talar också om konsten som en spegel. Han menar att konst kan fungera som vittne till sociologiska, socio-historiska och politiska skeenden (Baudrillard, 2005). En annan sociolog, Edelman, intresserar sig för konstens roll i politiska och demokratiska processer. Han visar att politik i hög utsträckning baseras på konstnärliga bilder och berättelser, och menar vidare att den inneboende tvetydigheten som finns i konst skapar utrymme för nyfikenhet, analytisk reflektion och ifrågasättande gentemot samhällets normer och konventioner (Edelman, 1995). Payne är också inne på samma spår när hon menar att konst kan vara ett sätt att öka förståelsen, medvetenheten och engagemanget – för klimatfrågan i hennes fall. Hon ser dock farhågor då konstverken i vissa fall kan bli förstådda som propaganda vilket gör att konstens möjlighet att tillföra klimatfrågan en konstruktiv dimension riskerar att försvinna (Payne, 2015).

2. Teoretiska utgångspunkter

Nedan kommer de teoretiska utgångspunkter som undersökningen vilar på att presenteras. Här kommer fokus ligga på museers möjligheter som kommunicerande och kunskapsspridande institutioner. Just institutionsbegreppet är centralt. Utgångspunkterna är baserade på olika typer av teorier och begrepp med koppling till institution och kommunikation. Tillsammans bildar de ett ramverk som ämnar att skapa en djupare förståelse av det empiriska materialet i förhållande till undersökningens syfte och frågeställningar.

2.1 Museum som institution

Att institutionsbegreppet är viktigt i förhållande till definitionen av vad ett museum är och borde vara slås fast i ICOM's museidefinition - "Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som främjar samhället och dess utveckling" (ICOM-Sweden, u. å a). För att förstå relationen mellan museum och institutionsbegreppet krävs en förklaring kring vad institution och institutionalisering innebär.

Museer tillhör traditionellt den typ av institutioner som är till för att "producera och förmedla kunskap, kulturellt fotade föreställningar och perspektiv på människan, naturen och samhället" (Jönsson, et al., 2011:51). Museer har på olika sätt varit med att skapa och förmedla kunskap och perspektiv i flera sekler. De har alltid behövt vara flexibla institutioner, i den mening att museer anpassar sig och sin verksamhet efter den samhälleliga kontext den befinner sig i (Hooper-Greenhill, 1992). Detta innebär att museer som institutioner har präglats av rumsliga och temporala aspekter, vilket gör att museer burit och bär likheter med andra typer av institutioner av mer korrektiv karaktär, exempelvis fängelser och mentalsjukhus (Bennet, 1995; Jönsson, et al., 2011). I industrialiseringens tid föddes en ny typ av museer som mer blev kunskapsspridande institutioner, som baserade sin verksamhet på vetenskap och modernitet (Bennet, 1995). Dessa museer kunde fungera som statliga maktinstrument, som fanns för att kontrollera medborgarnas beteenden, tankar och känslor och kan beskrivas som det "disciplinerande museet" (Bennet, 1995, Hooper-Greenhill, 1992).

Idag fungerar inte museer längre som disciplinerande kunskapsförmedlare på det enkelriktade sätt som förr. På 1970- och 80-talet började en ny våg av museologi

växa fram som ifrågasatte museers roll och uppdrag vilket slog igenom stort på 90- och 00-talet. I allmänhet försöker museer idag avkläda sig rollen som auktoritet och istället vara en plats för dialog, diskussion och debatt (Laine, 2018). Det går alltså att se museer som viktiga aktörer i samhällsdebatten vars uppdrag kan beskrivas som sociala och existentiella. De har de senaste decennierna blivit ett kompletterande medium till massmedierna där de genom sin verksamhet många gånger speglar och beskriver sociala och politiska skeenden (Smeds, 2007). Trots denna reformation går det att förstå museer som förmedlande institutioner som har möjlighet att generera någon typ av påverkan och förändring på individer som kommer i kontakt med dem (Jönsson, et al., 2011).

”Institutioner ger uttryck för ett socialt tvång, är beständiga över tid och reglerar individers och andra aktörers handlande” (Jönsson, et al., 2011:107). Institutionsbegreppet är mångbottnat och kan ge både positiva och negativa associationer beroende på perspektiv och sammanhang. Institution och institutionalisering handlar i mångt och mycket om socialisering och normskapande (i olika grad). Museer är en del av detta begrepp, precis som skolor, universitetsinstitutioner och korrektionsanstalter (Jönsson, et al., 2011). Diskussionen ovan kring museum som institution är också synlig i lagtexten genom konstaterandet av att ett museum är ”en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld” samt att ett museum ska ”bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning” (sfs-2017-563 § 2 & 4).

Det finns potential i museer som kommunicerande och förmedlande institutioner. Hooper-Greenhill menar att de kan vara platser för inhämtning av förståelse och lärande. Detta genom att kombinera kunskap med känslor och handling. Vidare menar hon att dessa institutioner är flerdimensionella vilket bidrar till att besökarna kan bilda sig en egen meningsuppfattning av museiupplevelsen (Hooper-Greenhill, 2004; se också Cameron, 2019). Carol Scott pekar i liknande ordalag på museernas inneboende förmåga att ge perspektiv genom att förankra med historiska skeenden vilket skapar möjligheter till varaktig inverkan hos besökaren (Scott, 2006).

Museer kan således fungera som katalysatorer för att skapa kollektiva ansträngningar och initiativ kring rådande samhällsproblem (Söla, 2005). Detta gäller också de klimatförändringar världen står inför (Cameron, et al., 2015; Janes & Sandell, 2019).

2.1.1 Institutionell isomorfism

I den nyinstitutionella teorin gör man inga större skillnader i jämförelsen mellan de marknadsdrivna sektorerna och de institutionella sektorerna (oftast offentliga

sådana). De sektorer man traditionellt sett som institutionella kan också vara konkurrensutsatta (Eriksson-Zetterquist, 2009). Barbara Kirshenblatt-Gimblett menar att museer de senaste decennierna kommit att bli en del av en marknadsbaserad turismekonomi i stor utsträckning vilket inneburit att de blivit mer serviceorienterade och besökarnära, vilket i sin tur påverkat museiverksamhetens planering och utformning. En av anledningarna handlar om att kunna hävda sig i en konkurrenstät kontext, med besöksiffror och ekonomi i åtanke (Kirshenblatt-Gimblett, 1998).

Detta knyter an till DiMaggio & Powells (1983) iakttagelse om att organisationer (inom samma och olika områden) blivit mer likartade i struktur och verksamhet. Detta förklarar de genom begreppet isomorfism. För att anses legitima och aktningvärda av omgivningen måste organisationernas verksamhet gå i linje med de normer och förväntningar som finns i samhället. Denna legitimitet kan uppnås genom att likna andra (DiMaggio & Powell, 1983; Eriksson-Zetterquist, 2009). Det finns olika typer av isomorfism (likriktning). Dessa variationer är tvingande, imiterande och normativ isomorfism. Tvingande handlar om krav från den politiska sektorn, ofta från staten i form av lagar och riktlinjer. Imiterande krafter handlar om en inneboende osäkerhet hos organisationen vilket gör att den tittar på hur andra gjort eller gör. Normativ isomorfism innebär påtryckningar för organisationen att göra eller agera på ett visst sätt. (DiMaggio & Powell, 1983; Eriksson-Zetterquist, 2009; Jönsson, et al., 2011).

2.2 In- och avkodning

I en samtida kontext fungerar inte museer längre som disciplinerande kunskapsförmedlare som ser individer och medborgare som passiva mottagare av museers förmedling. Istället är museibesökarna aktiva och formar på så sätt också museers utformning och sätt att arbeta. Detta synsätt vidgades under vågen av den nya, kritiska museologins framväxt (Coffee, 2013; Laine, 2018). Under samma tidsperiod var sociologen Stuart Hall på 1970- och 80-talet med och omdanade och utvecklade synen på kommunikation, om hur den fungerar och tar sig i uttryck. För Hall var det inte självklart att ett meddelande gick linjärt mellan en avsändare och en mottagare. Han menade att mottagarna är aktiva istället för passiva i mottagandet av ett budskap, vilket innebär att budskap formas och uppfattas olika beroende på vem som är mottagare. Detta förklarar och tydliggör han i sin diskussion kring encoding och decoding (in- och avkodning).

Enligt Hall (in)kodas meddelanden av en producent/sändare och avkodas av en publik/mottagare. In- och avkodningsmodellen kan synliggöra hur meningsskapande förhandlas och formeras ur ett socialt och kulturellt perspektiv. Enligt Hall finns det tre olika avkodningspositioner:

1. Dominant, hegemonisk position: Mottagaren accepterar och ställer sig positiv till det producenten hade tänkt i kodningen av meddelandet eller budskapet.
2. Förhandlande position: Mottagaren ställer sig varken positivt eller negativt till det producenten hade tänkt i kodningen av meddelandet eller budskapet. Positionen blir således ambivalent.
3. Oppositionell position: Mottagaren avkodar meddelandet på ett motsatt vis än det producenten önskar. Det vill säga ifrågasätter, avfärdar och ställer sig negativt till producentens tanke kring kodningen av meddelandet eller budskapet (Hall 1980).

Hall skapade modellen främst i relation till massmedier. Han har dessutom ett utpräglat klassperspektiv i sin artikel, vilket han också kritiserats för eftersom han på det sättet riskerar att missa andra grupper och maktförhållanden mellan avsändare och mottagare (Schrøder, et al., 2003). Jag kommer i denna undersökning utgå ifrån Halls ursprungliga perspektiv och istället fokusera på modellens kärna, i förhållande till hur museum kan bidra till ökad medvetenhet och ökat engagemang kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Det vill säga hur meddelanden och budskap transporteras, tas emot och omförhandlas genom in- och avkodning i en museal kontext. Halls begreppsmodell har använts på likande sätt i tidigare studier (se till exempel Macdonald, 2006).

3. Metodologi

Avsnittet beskriver arbetets metodologiska utgångspunkter och presenterar hur det empiriska materialet har samlats in. Vidare tar avsnittet upp etiska aspekter och reflektioner kring metodval men också kring min egen position i förhållande till insamling och tolkning av materialet.

3.1 Metod och genomförande

För att kunna besvara mina frågeställningar och möta mitt syfte baseras undersökningen på olika typer av kvalitativa intervjuer samt ett kvantitativt underlag i form av enkätsvar. Jag har valt att kombinera kvantitativa och kvalitativa metoder i strävan att göra undersökningen mer substantiell (Schröder, et al., 2003). Jag har under mars 2020 intervjuat företrädare från Moderna museet (Malmö) och Fredriksdal museer och trädgårdar, och ett urval av dessa museers besökare har svarat på enkäter och i vissa fall intervjuats via telefon och mejl. Sammanlagt har 3 intervjuer ansikte-mot ansikte, 4 telefonintervjuer och 3 mejlintervjuer genomförts. Därtill har 78 enkätsvar samlats in.

Analysen går att se som abduktiv, vilket innebär en växelverkan mellan de teoretiska utgångspunkterna, befintlig forskning på området samt det insamlade empiriska materialet. Denna växelverkan gör att de påverkas av varandra. Abduktion rör sig således mellan ett induktivt och deduktivt angreppssätt. Ett strikt deduktivt angreppssätt kan riskera att bli frikopplat från det empiriska materialet, medan induktion i sin tur riskerar att bli empiriska summeringar utan möjlighet till djupare (teoretiska) strukturer. Abduktion innebär därför möjligheter att utveckla både empiri genom teori och teori genom empiri (Alvesson & Skoldberg, 2008). I föreliggande studie har exempelvis teori och rådande kunskapsläge format en förförståelse som i sin tur influerat utformningen av enkäten och frågeguiderna. De genererade slutsatserna som kommit ur det empiriska materialet har därtill både utmanat, bekräftat och adderat till kunskapsläget och de teoretiska utgångspunkterna. I empirin har till exempel en likriktning mellan museerna kunnat skönjas, vilket gjort att avsnittet om institutionell isomorfism beretts mer plats i föregående avsnitt.

3.1.1 Kvalitativ intervju

Jag har intervjuat fyra museimedarbetare på nämnda museer. Två på Moderna museet och två på Fredriksdal. På Moderna museet har jag intervjuat kuratorn (utställningsorganisatören) för utställningen *Sensing nature from Within* samt en konstpedagog som har jobbat med både barngrupper och vuxna grupper i anslutning till samma utställning. På Fredriksdal har jag intervjuat avdelningschefen för verksamheten samt en guide, tillika initiativtagare och medkreatör, till *Hållbarhetskampen*. Anledningen till att det är två företrädare från varje museum är för att ge en bredare förståelse kring museernas förmedling då den ena personen har en mer övergripande roll medan den andra har ett mer besöksnära perspektiv.

Intervjuerna är utformade efter Kvale & Brinkmanns (2009) diskussion om den kvalitativa forskningsintervjun. Jag har valt att arbeta med en semistrukturerad (halvstrukturerad) intervjumetod vilket innebär möjligheter till en dynamisk och mer flexibel intervjusituation – då den som intervjuar kan förhålla sig friare till den befintliga intervjuguiden (se appendix 1) (Bryman, 2011; Kvale & Brinkmann, 2009). Målet med intervjuerna var att djupgående fånga intervjupersonens individuella svar för att skapa en förståelse om deras syn på museernas arbete kring klimat- och hållbarhetsfrågor.

Intervjuerna skedde på plats, ansikte-mot-ansikte, och varade runt 30-60 minuter. Företrädarna på Moderna museet önskade genomföra intervjun tillsammans vilket jag efter övervägande sade ja till. Jag såg fördelarna med ett resonering mellan de båda vara intressant i förhållande till undersökningens syfte och frågeställningar. Jag stödantecknade under intervjuerna men de är också ljudinspelade (med intervjupersonernas tillåtelse) och därefter transkriberade. Detta för att skapa en helhetsbild över materialet samt för att kunna återge svaren på ett så korrekt sätt som möjligt. De utskrivna intervjuerna har sedan genom en textanalys tematiserats utifrån återkommande teman, tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter.

3.1.2 Enkät och telefonintervju

För att undersöka hur museernas besökare upplever och tar emot museernas förmedling kring klimat- och hållbarhetsfrågor har jag genomfört en enkätundersökning där svarspersonerna även fick möjlighet att tacka ja till en kompletterande telefonintervju vars intervjuguide utformades efter hur de svarat på enkäten (se appendix 5). Någon form av intervju anses vara fördelaktigt i mottagarstudier för att få en insikt i hur tolkningar produceras och verkar hos mottagarna (i detta fall museibesökarna) samt hur budskap omförhandlas för att passa i mottagarens livsvärld (Schrøder, et al., 2003).

Enkäten utformades på så sätt att den skulle vara snabb att besvara, vilket innebär att frågorna gjordes så koncisa och komprimerade som möjligt utan krångliga formuleringar (Esaiasson, 2012). Två enkäter utformades, en för respektive museum, men innehållet är i princip identiskt (se appendix 3 & 4). Då det ibland kan vara svårt att nå ut och få in svar i denna typ av undersökningar utformade jag ett flexibelt tillvägagångssätt. Jag förberedde både en fysisk pappersenkät som man kunde fylla i på plats och en onlineversion (både på svenska och engelska). Distributionen såg dock olika ut på respektive museum.

Under tiden för materialinsamling hade Fredriksdal endast en grupp inbokad på aktiviteten *Hållbarhetskampen*. Denna grupp önskade få länken till onlineenkäten skickad till sig via deras kontaktperson, som sedan distribuerade den vidare till resten av gruppen. Gruppen bestod av 34 personer. 22 av dessa 34 (64,7 %) svarade på enkäten. Ingen av de som deltog i *Hållbarhetskampen* tackade ja till en kompletterande telefonintervju. Enkätundersökningen på Moderna museet skedde på plats under utställningen *Sensing Nature from Within's* sista visningsvecka. Under tre dagar var jag på plats och frågade personer som sett utställningen om de ville svara på enkäten. 73 personer tillfrågades. 56 av dessa 73 (76,7 %) svarade på enkäten. 48 svarade direkt på plats medan 8 valde att svara online (6 av dessa var på engelska). 7 av 56 tackade ja till en kompletterande telefonintervju varav tre av dessa genomfördes via mejl istället. Telefonintervjuerna varade mellan 7-18 minuter. I övrigt konstruerades och behandlades de på samma sätt som intervjuerna med museiföreträdarna.

3.2 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017) påpekar vikten av etiska överväganden i hela forskningsprocessen. I stort handlar det om ärlighet och öppenhet. Dessa ledord bör genomsyra redovisning av metod, genomförande, resultat och andras forskning (Vetenskapsrådet, 2017). Då föreliggande studie använder sig av ett flertal olika informanter har jag under hela processen reflekterat kring de etiska aspekter som kommer med detta. Det har mest handlat om öppenhet i kontakten med informanterna och reflektion kring min egen position som påverkas av kontext och erfarenhet. Alla informanter har inför materialinsamlingen blivit informerade (muntligt och skriftligt) om arbetet, dess syfte, tillvägagångssätt, datahantering, vem jag är och hur de kan kontakta mig (se appendix 2). Detta är viktigt för att säkerställa att deras deltagande i studien är frivilligt och sker på rättvisande grunder (Kvale & Brinkman, 2009).

Då undersökningen innefattar material från både museiföreträdare och museibesökare har jag arbetat på olika sätt gällande anonymisering och aidentifiering. Museiföreträdarnas namn kommer inte publiceras, däremot

kommer deras titel eller arbetsuppgift att publiceras vilket de givit muntligt godkännande till. Museibesökarnas identiteter är anonyma förutom ålder och kön (sistnämnda var valfritt att fylla i). Kontaktuppgifterna till de museibesökare som tackade ja till telefon- och mailintervju har varit skyddade från tredje part under processens gång och kommer att vara skyddade från att spridas även efter arbetets publicering (juni 2020). Då de är sammanbundna med enkätsvar, som finns bevarade som papperskopior, säkerställs detta genom en analog övertäckning med svart märkpena. Alla intervjuer ljudinspelades med informanternas godkännande för att säkerställa att deras svar återgivits på ett riktigt sätt. Inspelningsfilerna har lagrats på ett USB-minne under hela processen och har på så sätt varit skyddade från att spridas och är efter studiens publikation (juni 2020) raderade, enligt vetenskapsrådets (2017) rekommendationer. De fullständiga transkriptionerna av inspelningarna finns dock bevarade. Svaren via mejl är bevarade genom skärmbilder där kontaktuppgifter täckts över. Originalmejlerna är raderade.

Jag har strävat efter att vara noggrann i hur jag använt och återger informanternas svar. Trots detta finns alltid risken att de som blivit intervjuade och svarat på enkät upplever att jag använt svaren på ett felaktigt vis (Kvale & Brinkman, 2009; Vetenskapsrådet, 2017). Jag ser inte att undersökningen skulle kunna bidra några negativa konsekvenser för informanterna, varken museimedarbetare eller museibesökare. Det bör dock inte ses som ett skäl till slarv och oförsiktighet, för det handlar till slut om informanternas trygghet och samtycke.

En intervjusituation, vare sig den sker ansikte-mot-ansikte eller via telefon är en situation som kan kännas obekvämt både för informanterna och för forskaren. Det finns enligt Kvale & Brinkman (2009) ibland också en svårighet med att upprätthålla en professionell distans, eftersom man bygger upp en relation och uppfattning under ett intervjutillfälle vilket sedan kan avspeglas i redovisningen. Det finns även andra dimensioner av detta som handlar om min egen position – dels min roll som student men även min bakgrund och erfarenhet. Jag har en visstidsanställning på Fredriksdal museer och trädgårdar där jag, mestadels, på somrarna jobbar som guide men där jag även bemannar museets reception eller diversehandel. Jag ser detta som en tillgång då det ger mig en djupare förståelse och kännedom kring museal verksamhet och inte minst gällande Fredriksdal. Dessutom har jag i min funktion som visstidsanställd inte på något sätt varit delaktig i *Hållbarhetskampen*. Risken för att mista den professionella distansen eller neutraliteten är ständigt befintlig men har motverkats genom att ständigt påminna mig om frågor gällande etik och moral.

4. Resultat och analys

I denna del kommer undersökningens resultat och analys kring dessa resultat att presenteras. Dispositionsmässigt kommer avsnittet följa frågeställningarnas ordningsföljd. Första delen (museimedarbeterna) kommer att kringta hur museerna använder och ser på sin förmedlande verksamhet kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Den andra delen (museibesökarna) fokuserar på museibesökarnas upplevelser och förmedlingens inverkan på besökarna.

4.1 Museimedarbetarna

Moderna Museet och Fredriksdal museer och trädgårdar är två helt olika museer inriktningsmässigt, vars fundament och arbetssätt grundar sig på olika traditioner - ett konstmuseum och ett kulturhistoriskt inriktat friluftsmuseum. Historiska museer har en stark tradition av att vara lärande och kunskapsförmedlande på ett illustrativt och didaktiskt sätt (genom text eller muntlig förmedling). Konstmuseer vilar på en tradition som sätter konstverkets (objektets) kommunikation med besökaren i fokus - där för mycket förklaring riskerar att påverka relationen mellan konstverket och besökaren (Museum, 2020).

Undersökningens resultat torde enligt denna logik visa tydliga skillnader i hur museerna använder och ser på sin förmedling kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Skillnader finns men likheterna i sättet att prata kring sina verksamheter är genomträngande. Ett antal teman var återkommande i intervjuerna och det är efter dessa teman följande resultat och analys kommer att presenteras.

4.1.1 Plattform för dialog & reflektion

Den nya museologin har gjort att de flesta museer idag vänt sig bort från enkelriktad informationspredikning och istället strävar efter att vara en plats för dialog, diskussion och reflektion (Laine, 2018). Att detta är eftersträvan svårt är också tydligt i intervjuerna på både Moderna Museet och Fredriksdal.

Jag har tänkt på den här utställningen som en plattform där besökare bjuds in att tillsammans med konstnärer och konst bli inspirerade till det här sökandet och [...] ge en möjlighet, inte minst, för besökaren att själv delta i det och på så sätt trigga igång tankeprocessen och kreativ verksamhet som kan ta det här sökandet vidare.

Kurator, Moderna Museet (2020)

Utställningskuratorn upplever att det finns ett utbrett sökande runt om i världen på grund av den situationen vi befinner oss i med global uppvärmning, artutrotning och ohållbar resursanvändning. Sökandet innebär att människor försöker hitta andra sätt (än de strikt rationella) att tänka och förhålla sig till naturen. Utställningen tar således fasta på det sinnliga sökandet vilket kuratorn tycker sig ha varit ett bra angreppssätt, eftersom museet upplevt att besökarna har varit nyfikna till utställningen och de kringliggande programpunkterna (till exempel olika seminarium). Det verkar som, enligt kuratorn, att besökarna varit sugna på att diskutera och reflektera kring andra sätt att förhålla sig både till sig själv och till naturen i denna hållbarhetstematik. Skapandet av dessa diskussions- och reflektionsytor är enligt forskningen viktigt för att främja en konstruktiv klimat- och hållbarhetsdiskussion (Hulme, 2009; 2015).

Jag ser en potential i att sammanföra personer från akademien [...] där man kanske inte alltid har den här friheten som konstnärer har och det kan bli rätt spännande diskussioner när då en konstnär kanske nosar på olika ämnesområden och lägger samman saker rätt fritt och drar iväg i en viss riktning.

Kurator, Moderna Museet (2020)

Cameron, et al. (2013) betonar vikten av ett åsiktsutbyte mellan flera olika individer och aktörer och att nätverkande och samarbeten med andra aktörer ofta är fruktsamt i angripandet av klimat- och hållbarhetsfrågor (Cameron, et al., 2013). Moderna Museet praktiserar detta genom att inte enbart använda utställningsrummet för att ge utrymme för besökarnas möte med olika konstverk, utan arrangerade också föreläsningar och seminarier med representanter från bland annat Lunds Universitet. Kuratorn tyckte i skapandet av utställningen att det var roligt och viktigt att göra utställningen till ett tvärvetenskapligt projekt just för att vidga sökandet och perspektiven.

Kunskapen behöver ökas och där finns ju ett behov... Det känner vi [...] så det var ju också en anledning till att satsa på det här – att det finns ett behov av att lära mer, att inspireras, att diskutera de här frågorna och varför inte göra det på ett lustfyllt sätt.

Guide, Fredriksdal (2020)

Fredriksdal betonar också vikten av dialog, diskussion och reflektion. Avdelningschefen och guiden tror att ett aktivt deltagande gör att engagemanget, förståelsen och inläringen för klimat och hållbarhetsfrågor (och andra svåra frågor) blir starkare. De är också måna om att visa olika perspektiv. En stor styrka hos *Hållbarhetskampen* är, enligt guiden, den stora kompetensbredd som finns på Fredriksdal. De menar också att Fredriksdal har utmärkta förutsättningar för att kunna arbeta med aktivt deltagande i sin förmedling i och med sina miljöer och historiska interiörer.

Vi har inga ambitioner på att vara uttömmande när det gäller kunskap, för det går inte [eftersom] det finns så många aspekter av hållbarhet.

Guide, Fredriksdal (2020)

På grund av sin tradition är Fredriksdal mer inne på lärande och kunskapsförmedling än vad Moderna Museet är. Moderna Museet har dock indirekt tagit steg mot kunskapsförmedling genom att anordna föreläsningar och seminarium i utställningsprojektet *Sensing Nature from Within*. En del av konstverken har också spår av vetenskapliga lärandeaspekter (Moderna Museet, u. å.). Det finns en uttalad ambition att lära ut i *Hållbarhetskampen* på Fredriksdal. Guiden talar om att besökarna på hennes delstation i tävlingen ska lära sig om olika sorters förpackningar, deras funktion, deras problem och sensmoralen att vi ska slänga mindre mat. Här finns risker att förmedlingen blir till en enkelriktad monolog vilket enligt forskningen inte främjar konstruktivitet kring klimat- och hållbarhetsfrågor (se till exempel Cameron, et al., 2013). Hodge (2015) visar också att den enkelriktade kommunikationsprocessen förekommer relativt ofta trots den dialogsträvande ambitionen i den nya museologins tidevarv (Hodge, 2015). Denna problematik berörs också av guiden på Fredriksdal som är reflexiv i konstaterandet att det inte blir perfekt varje gång men att det ständigt är viktigt att tänka på. Fredriksdal menar att det är viktigt att ge besökarna utrymme för att diskutera och reflektera tillsammans med varandra och museipersonalen. Detta eftersom det är väsentligt att ta del av olika perspektiv och besökarna uppmuntras hela tiden att delta i diskussionerna och ge sin syn på klimat- och hållbarhetsfrågor och delge tips på hur de gör.

Konsten kan röra sig lite fritt från vetenskap och [...] den kan röra sig lite fritt från historien och den har en experimentell potential som jag tror är nödvändig.

Kurator, Moderna Museet (2020)

När Fredriksdal talar om det historiska perspektivet som en viktig grund för att skapa dialog och reflektion talar Moderna Museet naturligt nog om konstens potential att göra detsamma. Enligt företrädarna på Moderna Museet kan konsten

öppna kroppens sinnen för att skapa nya sfärer av förståelse och medvetenhet för sig själv och sin omgivning. Hulme (2009) som förespråkar olika sätt att tala om och kring klimatfrågan menar att konsten är en viktig beståndsdel för att skapa utrymme att förstå fenomen bortom de numeriska och vetenskapliga tilltalssätten (Hulme, 2009).

Museerna använder enligt redovisningen ovan sitt utrymme och *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen* som platser (plattformar) för dialog, diskussion och reflektion. På olika sätt beskriver båda museerna en möjlighet att genom dialog och reflektion påverka och förändra besökarnas tanke- och idévärld, vilket går i linje enligt Jönsson, et al. (2011) syn på museer som institutioner. Hulme (2009; 2015) har länge pläderat för att utmana det traditionella sättet att gestalta klimatförändringen och istället använda olika perspektiv för att närma sig frågan. Moderna Museet gör det med hjälp av konstverk och Fredriksdal gör det på historisk grund med tävlingsinslag. Det går att skapa en förståelse kring deras relativt lika sätt att prata om sin förmedling och förmedlingspotential genom isomorfismbegreppet (DiMaggio & Powell, 1983). De befinner sig i ett sammanhang där klimat- och hållbarhetsfrågor får stort utrymme i den allmänna diskussionen. De måste också förhålla sig till vad museilagen föreskriver (sfs-2017-563 § 2 & 4) samt förhålla sig till ICOM's definitioner och rekommendationer (ICOM-Sweden, u. å a). Det finns således inslag av isomorfism som är både tvingande, imiterande och normativ i sättet de arbetar med dialogskapande plattformar.

4.1.2 Upplevelse – både aha och katarsis

I intervjuerna är det tydligt att museerna vill använda *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen* för att skapa ett upplevelsegivande besök. Det kan vara en aha-upplevelse i stunden kring en ny insikt eller lärdom men även en mer själslig upplevelse som en effekt av en initierad reflektion.

Jag har som ambition att kanske stimulera en öppenhet, en möjlighet till reflektion, en möjlighet att få syn på sig själv genom konsten, en möjlighet att inte bara se utan att känna – alltså att använda alla sinnen. Så en ökad medvetenhet kring sig själv och [...] relationen mellan djur, människa, levande och dött [...] då blir det liksom en helhetsupplevelse.

Konstpedagog, Moderna Museet (2020)

Konstpedagogen (och även kuratorn) är noga att betona den ”sinnliga upplevelsen” som tjänar till att öppna olika perspektiv att tänka på kring sig själv i förhållande till naturen sin omgivning. Salazar (2011; 2015) ser en potential för museer att adressera olika dimensioner (fysiska, sociala, kulturella och emotionella) av

klimatfrågan genom att fokusera på just upplevelseskapandet. Genom dessa upplevelser kan museer, enligt Salazar, nå besökarnas emotionella sfär vilket i sin tur skapar utrymme för att lämna ett bestående intryck av det museet förmedlar om (Salazar, 2011; 2015). Konstpedagogen på Moderna Museet utvecklar resonemanget om ökad medvetenhet genom att konstatera att upplevelserna av konsten kan skapa ifrågasättande kring beteende eller sitt eget varande. Kuratorn fyller i att de som plattform för modern och aktuell konst kan vara med att väcka en ”slumrande sinnlighet” som länge stått i förnuftets skugga. Det behöver dock inte bara vara de djupare, sinnliga upplevelserna, utan konstpedagogen menar att det också inbegriper direkta reaktioner gentemot konstverken som kan skapa både förundring, rädsla och insikt. Detta går i linje med konstens inneboende tvetydighet som skapar utrymme för nyfikenhet, analytisk reflektion och ifrågasättande gentemot samhällets normer (Edelman, 1995).

Förhoppningen är ju att det ska väcka tankar och kanske inspirera folk till att ta reda på ännu mer saker. För [...] de kommer ju inte gå härifrån och kunna allting som flytande vatten men förhoppningsvis så är där vissa saker som fastnar – lite aha-upplevelser och en önskan att göra mer eller lära sig mer.

Guide, Fredriksdal (2020)

På Fredriksdal nämner båda intervjupersonerna upplevelse. Dels i kontexten kring insikt och inläring där de menar att denna typ av interaktiva aktiviteter sätter igång processer som ger upphov till aha-upplevelser som i sin tur kan generera mer förståelse och engagemang kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Museerna försöker att knyta an till dagsaktuella och personliga händelser och upplevelser vilket är fördelaktigt när man vill skapa en bestående inverkan hos besökarna (se till exempel Manzo, 2012; Newell, 2019).

För att också förebygga det här som jag tycker alldeles för mycket hamnar i fokus: och det är rädsla. Att man skapar rädsla i ett samhälle för olika saker. Jag tror att man, man ska bygga på att det finns hopp och lösningar. Det skapar ju mycket mer framtidstro och jag tror att det är möjligt att göra med olika lösningar.

Avdelningschef, Fredriksdal (2020)

Företrädarna på Fredriksdal poängterar vikten med att upplevelsen ska vara hoppingivande. Avdelningschefen återkommer flera gånger till historiens möjligheter att förebygga rädsor då historia fungerar som identitetsskapande och placerar in oss i ett sammanhang. Scott pekar också på att historiska skeenden skapar utrymme för att besökaren verkligen ska ta emot och knyta an till det förmedlade budskapet (Scott, 2006). Moderna Museet vänder sig också ifrån att

presentera för mycket av ”det som går åt skogen” och det ”vi har förstört” då kuratorn menar att det finns en avmattning kring denna tematik. Även om det inte går att få med allt i en aktivitet eller utställning finns det, enligt forskningen dock en risk med att inte beröra vissa perspektiv i förmedlingen (se till exempel Hulme, 2009; Cameron, et al., 2013). Museerna arbetar, enligt intervjuerna, dock aktivt i både *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen* genom att använda olika perspektiv och kompetenser i förmedlingen.

Museerna använder sig själva samt utställningen och aktiviteten för att skapa ett upplevelsegivande besök. På Moderna Museet betonas den själsliga upplevelsen mer än på Fredriksdal som i sin tur betonar aha-upplevelsen i högre grad än Moderna Museet. De berör dock båda dimensionerna på något sätt. Detta är också tecken på institutionell isomorfism där två i grunden olika museer pratar om upplevelser genom förmedling på ett likartat sätt även om också skillnaderna i detta fall är tydliga.

Figur 1
Sensing Nature from Within, Moderna Museet Malmö. Vy över Christine Ödlunds verk ”Elektroakustiska aspekter av människa och växt” som väckte fascination hos besökarna genom sin ambition att sammanlänka människors och växters kommunikation. Foto: Helene Toresdotter/Moderna museet © Moderna museet

Figur 2

Hållbarhetskampen, Fredriksdal museer och trädgårdar. Vy över Ågård, som i *Hållbarhetskampen* är en delstation som behandlar hushållning och resurshantering då och nu. Foto: André Törnkvist © André Törnkvist

5.1.3 Att undvika moraliserande pekpinningar

Museerna ser det som viktigt att inte använda pekpinningar i sin förmedling av klimat- och hållbarhetsfrågor (och inte i några andra frågor heller). De ser dock vikten av att ta ställning kring dessa frågor men att samtidigt vara medvetna och reflexiva i hur de förmedlar och använder sina aktiviteter och utställningar.

Jag tror det är farligt att bli lamslagen av den här rädslan för att bli moralpolis eller uppfattas PK – och därmed inte visa konst som liksom är politisk, i något avseende. Det tror jag är helt fel väg att gå.

Kurator, Moderna Museet (2020)

Museer som institution är en viktig aktör i samhällsdebatten där de kan spegla och beskriva politiska och sociala skeenden (Smeds, 2007). Enligt Janes & Sandell bör museer också göra detta på ett aktivt sätt, gärna genom museiaktivism, för att främja idén om det ”goda samhället” hos allmänhet och beslutsfattare. För att göra det gäller det för museet att komma ifrån rädslan att framstå som moralpoliser (Janes & Sandell, 2019). Genom ovanstående citat berör kuratorn dessa tankar och idéer.

Vidare menar kuratorn att pekpinningar inte är rätt förmedlingsväg att gå, vilket också konstpedagogen menar när hon talar om att konsten inte ska agera moralisk pekpinne. Hon menar att den istället ska främja inre reflektion och sinnlig öppenhet. För att undvika att museet använder konsten som pekpinningar betonar kuratorn det viktiga i att det finns ett ärligt engagemang och intresse för projektets inriktning och tematik. Enligt henne är det viktigt att låta konsten ”vara med och nosa på en framtid vi inte än känner”. Det finns alltså både en vilja att ta ställning men inte genom att läxa upp besökarna eller ställa sig över dem på ett moraliskt plan.

Man ska försöka undvika pekpinningar med tanke på att det är mycket roligare att göra det till en aha-upplevelse. Och bli liksom ”aha – men ojdå, så kanske jag också ska göra, det var ju fiffigt” eller ”jag kan odla på det här sättet och det ger mig såhär mycket tillbaka”. [...] Förbud är inga framgångsfaktorer utan det är snarare det här med att komma på själv som är det viktiga.

Avdelningschef, Fredriksdal (2020)

Det är något av det viktigaste: att vi inte står som moralmostrar här och framstår som den bästa när det gäller hur man agerar och lever hållbart.

Guide, Fredriksdal (2020)

Avdelningschefen betonar, liksom Moderna Museet, vikten av att undvika att vara moraliserande i förmedlingen av klimat- och hållbarhetsfrågor. Samtidigt vill museet ta ställning vilket de, enligt avdelningschefen, gör genom att arbeta interaktivt med besökarna samt lyfta tematiken i *Hållbarhetskampen* men också i andra programpunkter och i deras dagliga arbete. För avdelningschefen är det självklart att museet ska ta upp klimat- och hållbarhetsfrågor i verksamheten, speciellt då det finns ett allmänt intresse för frågorna och att det ”nu finns på allas läppar”. För Fredriksdals företrädare är det viktigt att förmedlingen sker på ett lustfyllt sätt och att förmedlingen skapar upplevelse som ger en grund för att själv ta ställning kring klimat- och hållbarhetsfrågor. För att undvika att förmedlingen blir moraliserande menar guiden att ett motmedel kan vara att lyfta exempel från sitt eget liv.

Att ta ställning kring klimat- och hållbarhetsfrågor är inte oproblematiskt. Det finns alltid en risk att framstå som moraliserande och kanske i vissa fall även disciplinerande i förmedlingen av svåra frågor. Vilket i sin tur leder tankarna till historiens museiinstitutioner som skulle kontrollera medborgarnas beteenden, tankar och känslor för samhällets bästa (Bennet, 1995). För att undvika detta och jämna ut den naturliga maktbalansen mellan museer och museibesökarna krävs det tvåvägskommunikation och besökarinflytande (Cameron, et al., 2013; Salazar, 2015). Detta är även aspekter som Moderna Museet och Fredriksdal lyfter upp på ett återkommande sätt i intervjuerna (att vara reflexiv och lyfta exempel från sitt

eget liv kan också vara en möjlig strategi för att uppnå detta). Janes & Sandells (2019) idé om museiaktivism kan riskera att förvandla förmedlingen till att bli moraliserande och disciplinerande. Det finns dock andra sätt att ta ställning på. Rodegher & Freeman föreslår ett befrämjande angreppssätt (advocacy) där museerna tar ställning genom att skapa ett utrymme för besökarna att själva bilda sig en uppfattning på - och ur detta välja att ta ställning eller engagera sig mer i olika frågor (Rodegher & Freeman, 2019). Det går att placera Moderna Museet och Fredriksdal i denna befrämjande förmedling där de både vill ta ställning, men utan att vara moraliserande och istället uppmana besökarna att själva ta ställning genom förmedlingen. Här finns också en likriktning som går att förstå genom isomorfinbegreppet. Likriktningen att inte vara moraliserande och disciplinerande är dock inte särskilt uppseendeväckande med tanke på de institutionella förändringar museerna gått igenom under 1900-talet. Däremot är deras sätt att prata om att ta ställning mer intressant ur ett likriktningsperspektiv då museer överlag även brukar förhålla sig till objektivitets- och neutralitetsnormer (Lyons & Bosworth, 2019).

4.1.4 Trovärdighet

I intervjuerna lyfter museerna fram vikten av trovärdighet för att kunna förmedla kring klimat- och hållbarhetsfrågor på ett konstruktivt vis. Trovärdigheten handlar om att det är viktigt att tänka på hur de jobbar med dessa frågor internt. Utan trovärdigheten blir det svårt att använda programpunkterna till att främja förståelse och engagemang.

För att verkligen ta ställning kanske man måste påbörja ett inre förändringsarbete i högre grad för att se hur man kan på sikt bli ett mer hållbart museum. Det är nog en process som jag tror de flesta konstmuseer och andra museer behöver göra också. Vi har ju ändå verksamheter med mycket resande, mycket transporter, mycket med byggmaterial, som behöver synas och se över om det finns andra alternativ. För absolut är det ett ställningstagande att säga att den här tematiken är viktig. [...] Vi vill nyttja Moderna Museet som en plattform för att [...] bidra till det här sökandet efter andra sätt.

Kurator, Moderna Museet (2020)

Kuratoren på Moderna Museet menar att ett inre förändringsarbete kanske är nödvändigt för att verkligen kunna ta ställning i dessa frågor. Däremot tycker hon inte att Moderna Museet och andra konstmuseer ska undvika att jobba med de här frågorna ändå. Frågorna är enligt Moderna Museets företrädare så pass viktiga och relevanta i vår samtid, att det hade blivit märkligt att inte arbeta med dessa tematiker

i sina programpunkter. Istället menar de att det handlar om att göra det på ett intressant och bra sätt, samt som tidigare nämnts att göra det med ett ”ärligt engagemang och intresse”. Enligt Jönsson, et al. är museer institutioner som traditionellt finns för att förmedla kunskap och samtidigt visa och förmedla olika perspektiv som är socialt och kulturellt betingade kring samhället, naturen och människan (Jönsson, et al., 2011). Det behöver finnas ett förtroende mellan museerna och allmänheten (besökarna) för att kunna göra det. Detta är någonting som finns latent i intervju svaren och som kommer till uttryck i vikten av dialogskapande och att göra det möjligt för besökarna att själva reflektera och ta ställning. Det kommer också i uttryck i diskussionen kring hur deras interna arbete med klimat- och hållbarhetsfrågor ser ut inom organisationen. Ett annat exempel på detta är följande citat från Fredriksdal:

Museer har ju en trovärdighet. Det finns ju ett stort förtroendekapital som museer [...] har hos gemene man. Det tror jag att man ska förstå [...] och ha respekt för. Därför är det oerhört viktigt när man arbetar med de här frågorna att man också lyfter in så många perspektiv som möjligt – för att behålla det här med både trovärdigheten men också ett slags ställningstagande som var och en kan göra utifrån att vi presenterar alla perspektiv, som nu är kända kan man säga.

Avdelningschef, Fredriksdal (2020)

Jag vet att när vi ska ha våra arrangemang och annat sådant, att vi tittar på vad det är för material vi själva väljer att använda - att vi försöker vara sanningsenliga även där.

Avdelningschef, Fredriksdal (2020)

Att lyfta in flera perspektiv är enligt avdelningschefen viktigt för museernas förtroendekapital (vilket även nämnts av guiden tidigare). Moderna Museets val att samarbeta med representanter från Lunds universitet skulle också gå att se som ett sätt upprätthålla ett högt förtroendekapital genom att bjuda in fler perspektiv än det strikt konstnärliga. Avdelningschefen är inne på att det skapas trovärdighetskapital genom att arbeta med aktuella frågor som till exempel klimat- och hållbarhetsfrågor. Detta kan, enligt chefen, i sin tur användas utifrån en marknadsföringssynpunkt gentemot besökare men även andra museer och samhällsaktörer. Fredriksdal exemplifierar bland annat genom sin KRAV-certifiering som de menar är ett sigill för att de bryr sig om dessa frågor, vilket då på något sätt (direkt eller indirekt) också påverkar förmedlingen i *Hållbarhetskampen*.

Enligt Hansen, et al. befinner sig museer i ett skärningsfält där de både förväntas vara vetenskapligt upplysande samt ha sociala, identitetsskapande och emotionella dimensioner i sin publika verksamhet (Hansen, et al., 2014). Detta skärningsfält ställer frågan om trovärdighetskapital på sin spets. Förra stycket om

att undvika moraliserande pekpinningar handlar också om museernas trovärdighet vilket Rodegher & Freeman (2019) förklarar genom begreppen aktivism och befrämjande (advocacy). Janes & Sandell menar att museer ska använda sitt höga förtroendekapital (vilket de får genom sättet de arbetar både internt och publikt) för att främja ”det goda samhället” - där bland annat klimat- och hållbarhetsfrågor står högt på dagordningen (Janes & Sandell, 2019). Moderna Museet och Fredriksdal vill göra det genom att skapa plattformar för dialog och interaktivitet samt göra det möjligt för besökarna att, utifrån flera olika perspektiv, själva reflektera och ta ställning kring dessa frågor. Detta går i linje med vad forskningen säger, som tidigare visats (se till exempel Cameron, et al., 2013; Hulme, 2009; 2015) Dessutom menar båda museerna att det är viktigt att titta på sitt interna arbete för att förmedlingen och användningen av utställningar och aktiviteter ska bli trovärdig och genom det konstruktiv.

Intervjusvaren gör tydligt att det finns en likriktning i synen på att upprätthållandet av trovärdighet är viktigt för att kunna förmedla konstruktivt kring dessa frågor. För att inte förlora den så viktiga trovärdigheten är det därför nödvändigt att gå i linje med de (imiterande och tvingande) förväntningar som finns i samhället, vilket bidrar till institutionell isomorfism enligt DiMaggios & Powells (1983) sätt att se.

4.1.5 Sammanfattning

Resultatet visar en genomträngande likriktning i hur museerna formulerar sig kring hur de använder, och vill använda, sig själva och sina programpunkter i förmedlingen av klimat- och hållbarhetsfrågor. Förmedlingen genom *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen* ses som ett sätt att skapa utrymme för dialog, diskussion, reflektion och lärande. Genom dessa aspekter talar de också om trovärdighet och ett angreppssätt utan moraliska pekpinningar. Enligt museerna är det viktigt att med flera perspektiv och kompetenser för att kunna förmedla och använda sina programpunkter på ett konstruktivt sätt i samtidens klimat- och hållbarhetsdebatt. Deras inriktningsmässiga olikheter bidrar naturligt nog också till skillnader i synen på förmedlingen och hur de vill använda sina programpunkter. Den sinnliga insikten och reflektionen kring relationen mellan människa och natur är mer framträdande på Moderna Museet än på Fredriksdal. Reflektion som mynnar ut i ett mer vetenskapligt lärande för ämnet är i sin tur mer framträdande på Fredriksdal än på Moderna Museet. I denna undersökning, i linje med intervjusvaren, kan detta ses som två sidor av samma mynt då det ena även kan ge det andra.

4.2 Museibesökarna

I detta avsnitt kommer frågeställningarna kring hur museibesökarna upplevt och påverkats av *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen* att behandlas. Bland annat genom Stuart Halls idéer om in- och avkodning. Avsnittet inleds med en presentation av resultat och analys från varje museum separerat från varandra, för att sedan avslutas med ett gemensamt stycke.

4.2.1 Moderna museet

För att sätta fokus på hållbarhetsaspekter ville Moderna Museet låta *Sensing Nature from Within* fokusera på sinnligt reflekterande och sökande i relationen mellan människa och natur (se ovan).

Eftersom människor drivs av känslor tror jag den själsliga delen spelar en stor roll, och jag har en känsla av att den inte fått ta så mycket plats i debatten. Den här utställningen lyfter dessa frågor och perspektiv och det tycker jag är bra.

Enkät svar, Moderna Museet (2020)

Museibesökarna verkar enligt enkät svaren tyckt detta varit ett bra grepp. Den övervägande majoriteten ställer sig positiv till utställningen och dess innehåll (se tabell 1). Ur ett avkodningsperspektiv får detta tolkas som att merparten av (de svarande) museibesökarna sällar sig till en dominant position. Museibesökarna accepterar och uppmuntrar museets intentioner med utställningsprojektet. De gör det bland annat genom att betona utställningsämnets relevans och aktualitet, utställningens fokus på relationen människa och natur, samt styrkorna med förmedling genom konst.

I våra tider så kan konsten bidra till den mentala / kulturella omställning som behövs genom att tala till och påverka människors inre och deras känslomässiga reaktioner. Att konsten berör vår tids livsviktiga frågor är naturligt. Uppenbarligen hjälper det inte bara att vädja till förnuft och logik som vetenskapen gör.

Besökare, Moderna Museet (Mejlsvar, 16/3-2020)

Telefonintervjuerna ger också en tydligare bild av att besökarna både tycker det är bra och viktigt att institutioner som Moderna Museet väljer att ta sig an denna typ av frågor med olika typer av konstverk. Enligt en besökare så bidrar de upplevelsebaserade uttrycken, som kommer genom konsten, till att öppna upp mer

än om man bara diskuterar det på vetenskaplig grund (Telefonintervju, 12/3-2020 a).

Tabell 1 - Besökarnas intryck av utställningen

Tabellen visar hur besökarna ställde sig till utställningen och dess innehåll.

Positivt	Negativt	Varken positivt eller negativt	Vet ej
41st (73 %)	1st (2 %)	13st (23 %)	1st (2%)

Trots att detta var den övervägande responsen fanns det besökare som tyckte att det var för lite informationstexter om konstverken och om utställningen i stort. Det är intressant eftersom det på något sätt utmanar tanken om konstens inneboende tvetydighet, som Edelman diskuterar (Edelman, 1995). Det utmanar också tanken på konstens möjlighet att främja förändring och engagemangslust. Enligt Morris & Saylor innehar konsten mest potential när den är pensiv och skapar eftertänksamhet. Risken när konsten blir för tydlig (förtydligad) och illustrativ är att den riskerar att mista sin reflekterande potential som i sin tur kan leda till förändring (Morris & Saylor, 2014). Ett mindre antal besökare efterfrågar inte bara mer information eller mer materialitet i form av riktig natur, utan ställer sig också något mer tvekan till utställningen (se tabell 1) och konstens funktion:

Ibland känns det lite pretentiöst kanske. [...] Så att jag funderade på, då kom jag att fundera på varför är allting alltid lika på något sätt? Att konsten också är så lika i olika perioder och plötsligt ska allting vara på ett sätt och man ska prata om en grej och sen ska det vara på ett annat sätt och det... ja. Det kan väl ge en viss tomhetskänsla för att då faller något av det, för mig, genuina bort.

Besökare, Moderna museet (Telefonintervju, 13/3-2020)

Undersökningen visar att ett fåtal sällar sig till den förhandlande positionen i Halls in- och avkodningsmodell. Ovanstående citat är från en besökare som tyckte utställningen överlag var bra men som ändå höjde några frågetecken, speciellt kring konst och konstmuseers likriktning överlag. Personen intar således en förhandlande position där avkodningen av utställningsupplevelsen blir ambivalent. Om personerna som sällade sig till en förhandlade position utgjordes av ett fåtal, var de som sällade sig till en oppositionell position ännu färre. En person avfärdade utställningen och tyckte den var tråkig, menlös och ofullständig.

Museibesökarnas upplevelse går också att se i ljuset av vilka reaktioner och känslor som utställningen framkallade:

Så det är både skammen över jag tar mer plats än jag har rätt till och skammen över att, ja men så här skammen över att vara privilegierad tror jag och skammen över att veta om detta men ändå inte göra någonting åt det.

Besökare, Moderna Museet (Telefonintervju 12/3-2020 b)

De beskrivna känslorna återfinns på hela spektrumet. Det är känslor som exempelvis skam, rädsla, oro, sorg, lugn, glädje, hopp och förvåning. Mycket av reaktionerna handlar också om naturen och människans plats i den. Särskilt omnämnda är Biemanns & Tavares videoinstallation kring konfliktzonerna i Amazonas samt Ödlunds konstverk som belyser kommunikationen mellan människa och natur (se figur 1 och 3). De beskriva reaktionerna och känslorna förstärker bilden av de flesta besökarna avkodar utställningens budskap enligt Moderna Museets intentioner. De beskrivna känslorna harmoniserar i stor utsträckning med det själsliga, inre sökandet kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Ytterligare reaktioner som lyftes fram var nyfikenhet, lärandet, inspiration, vetgirighet, upptäckarlust och engagemangslust för klimatet.

Figur 3

Sensing Nature from Within, Moderna Museet Malmö. Vy över en del av utställningsrummet. I förgrunden syns Biemanns & Tavares verk "Forest law" som är en videoinstallation med fokus på Amazonas. Foto: Helene Toresdotter/Moderna museet © Moderna museet

Enkätsvaren visar att lika många ansåg sig ha fått ny kunskap kring klimat- och hållbarhetsfrågor ansåg att de inte hade fått det (35,5 %). *Sensing Nature from Within* var inte tänkt att vara lärande i den mening att förmedla fakta och vetenskapliga rön, även om den till viss gjorde det (se ovan). Kunskap kan dock innebära fler saker. Det kan exempelvis handla om den eftertänksamma aspekt som Morris & Saylor (2014) talar om. En besökare reflekterar över hur man allmänt tenderar att använda vetenskapliga argument i strävan efter ett mer hållbart sätt att leva och agera men att det inte är ”det som motiverar folk”. Besökaren menar att ”ingen kommer att bry sig om att rädda klimatet och naturen om de inte bryr sig om den” vilket utställningen, enligt besökaren, har möjlighet att råda bot på genom ett holistiskt, sinnligt, angreppssätt (Telefonintervju, 12/3-2020 b).

4.2.2 Fredriksdal

Med *Hållbarhetskampen* vill Fredriksdal förmedla kunskap och skapa reflektion kring hållbarhetsfrågor på ett interaktivt och lustfyllt sätt (se ovan).

”Bra upplägg med både historia och tävling. Det var en rolig form att ta sig an en viktig fråga.”, ”Det var intressant lärde mig mycket och värt att reflektera över. Det var lättsamt och entusiastiska pedagoger skapade samarbete hos oss.”, ”Lättsamt sätt att lära sig nytt och reflektera.”.

Enkät svar, Fredriksdal (2020)

Deltagarna i *Hållbarhetskampen* intar uteslutande en dominant avkodningsposition. De accepterar och är överväldigande positiva till innehållet och sättet att förmedla (se tabell 2). Flera av besökarna nämner att det var lärorikt att just använda historien som ett verktyg att kunna reflektera och lära sig om svåra och aktuella ämnen. Att just använda historiska skeenden är, enligt forskningen, ett sätt som kan skapa möjligheter att ge varaktig inverkan hos besökarna (Scott, 2006).

Tabell 2 - Besökarnas intryck av aktiviteten

Tabellen visar hur besökarna ställde sig till *Hållbarhetskampen* och dess innehåll.

Positivt	Negativt	Varken positivt eller negativt	Vet ej
22st (100 %)	0st (0 %)	0st (0 %)	0st (0%)

Deras positiva inställning till aktiviteten syns också i deras beskrivning av vilka känslor som framkallades. Genomgående var känslor av glädje, inspiration, engagemang, hopp och motivation. En person nämnde att innehållet i aktiviteten gav en känsla av aha-upplevelse. Känslor och reaktioner såsom oro, rädsla och skam trängde också igenom. Detta i en aktivitet som vill förmedla inspiration, engagemangslust och bidra till reflektion på ett roligt och lättillgängligt sätt.

Ingen går på något sätt i förhandlande eller oppositionell avkodningsposition. En svarande nämner i förbifarten att ett utpräglat vattentema hade varit förtjänstfullt. Annars överensstämmer svaren med Fredriksdals uttalade mål och förhoppning kring aktiviteten. Alla respondenter angav till exempel att de ansåg sig ha fått ny kunskap kring klimat- och hållbarhetsfrågor efter att ha deltagit i Hållbarhetskampen.

Figur 4
Hållbarhetskampen, Fredriksdal museer och trädgårdar. Vy över en del av stationen kring förpackningar, där besökarna bland annat ska resonera kring vilken förpackning som är mest klimatvänlig. Foto: André Törnkvist © André Törnkvist

4.2.3 Upplevelse & påverkan

Det finns potential i museer som kommunicerande och förmedlande institutioner. De kan, förutom att vara kunskapsgivande, initiera motivation, lust och initiativ kring arbetet med svåra frågor likt klimatförändringen (Sôla, 2005; Cameron, et al., 2013). Besökarna sällar sig övervägande till en dominant avkodningsposition där de accepterar och ställer sig positiva till museernas förmedling av klimat- och hållbarhetsfrågor. Detta får återspegla relevansen med att vara dialogsträvande, visa på flera perspektiv och ta ställning men inte vara förmanande (se till exempel Cameron, et al., 2013; Hulme, 2009; 2015; Rodegher & Freeman, 2019).

Moderna Museet och Fredriksdal beskriver att de genom dialogsträvande förmedling och reflektion kan påverka besökarnas idé- och tankevärld (se ovan). *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampens* inverkan hos besökarna är mångbottnad. De kan ge reflektion, lärdomar, inspiration, engagemangslust och emotionell inverkan. Emotionell inverkan kan i sin tur ge upphov till (eller vara anledningen till) till det andra.

De emotionella reaktionerna är tämligen likartade på både Moderna Museet och Fredriksdal och sträcker sig från rädsla, hopp och glädje. Tilltal som riskerar att skapa rädsla och liknande känslor gör sig bäst tillsammans med hoppgivande förankring om ambitionen är att öka förståelsen, inspirationen och engagemangsviljan (Bulfin, 2017; O'Neill & Nicholson-Cole, 2009). På Moderna Museet angav 14 personer att utställningen framkallade känslor av till exempel rädsla, skam och uppgivenhet. 71 % av dessa 14 personer svarade att de känner sig inspirerade till att leva mer hållbart och klimatvänligt, eller att de redan lever hållbart och klimatvänligt. 64 % av dessa 14 personer svarade även att de känner ökad engagemangslust, eller att de redan engagerar sig för dessa frågor. På Fredriksdal angav 4 personer att aktiviteten framkallade denna typ av känslor. 100 % svarade att de känner sig inspirerade till att leva mer hållbart och klimatvänligt, eller att de redan lever hållbart och klimatvänligt. 75 % svarade att de känner ökad engagemangslust, eller att de redan engagerar sig för dessa frågor.

I det empiriska materialet finns således inga kausala samband mellan de som angivit känslor av till exempel rädsla, skam, uppgivenhet och de som angivit att de inte känner sig inspirerade till att leva mer hållbart och klimatvänligt. Inte heller de till som angivit att de inte känner ökad engagemangsmotivation. Detta kan bero på att de kombinerades med andra känslouttryck (ibid.).

Parker, et al. (2018) visar i sin undersökning att det är svårt att se om besökarna fått en ökad förståelse eller engagemangslust kring klimatfrågan efter sitt besök (även om indikationer finns). I föreliggande undersökning tyder resultatet på att förståelsen, inspirationen och engagemangsmotivationen till viss del ökat efter att ta tagit del av museernas förmedling (se tabell 3). Mer på Fredriksdal än på Moderna Museet. Det betyder inte att det ena museet är bättre än det andra, eller att

det ena är bättre på att förmedla kring dessa frågor än det andra. Det mer spretiga resultatet kring upplevelse och inverkan hos Moderna Museets besökare indikerar på en naturlig ambivalens som uppstår i kontakt med olika typer av konstverk. Moderna Museet vilar, som tidigare visat, på en tradition som sätter konstverkens (objektens) kommunikation med besökaren i fokus - där för mycket förklaring riskerar att påverka relationen mellan konstverket och besökaren. Fredriksdal vilar i sin tur på en inriktningstradition som till stor del handlar om lärande och kunskapsförmedling (Museum, 2020). Resultatet betonar, i linje med detta, de strukturella skillnader som finns i deras olika verksamheter och som inte går att relatera till isomorfism.

Tabell 3 - Inspiration och engagemangsmotivation

Tabellen visar hur besökarnas engagemangsvilja och inspiration till att leva mer hållbart och klimatvänligt påverkades av *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen*.

Moderna Museet			
<i>Inspiration till att leva mer hållbart och klimatvänligt</i>			
Ja	Nej	Lever redan hållbart och klimatvänligt	Vet ej
29st (52 %)	4st (7 %)	18st (32 %)	5st (9 %)
<i>Engagemangsinspirerande</i>			
Ja	Nej	Engagerar mig redan i dessa frågor	Vet ej
15st (27 %)	13st (23 %)	15st (27 %)	13st (23%)
Fredriksdal museer och trädgårdar			
<i>Inspiration till att leva mer hållbart och klimatvänligt</i>			
Ja	Nej	Lever redan hållbart och klimatvänligt	Vet ej
17st (77,3 %)	0st (0 %)	5st (22,7 %)	0st (0 %)
<i>Engagemangsinspirerande</i>			
Ja	Nej	Engagerar mig redan i dessa frågor	Vet ej
14st (63,6 %)	1st (4,5 %)	5st (22,7 %)	2st (9,2 %)

Resultatet är också en ögonblicksbild av upplevelse och inverkan nära inpå (eller i direkt anslutning) till museibesöket. Ur ett längre tidsperspektiv är det svårt att veta hur museibesöket påverkat besökarna. Museiupplevelsen och implikationerna av denna finns kvar efter att besökaren lämnat museet. Den utvecklas och förändras i mötet med andra upplevelser vilket i sin tur påverkar graden av insikt, förståelse och engagemangslust (Bergevin, 2019). Förståelse, inspiration och engagemangsmotivation kan i linje med detta både öka och minska efter besöket. Museibesöket stannar inte heller hos de enskilda individerna, utan deras upplevelser och intryck delas och ventileras med andra som kanske inte sett utställningen. En majoritet av besökarna på båda museerna angav att de skulle prata om utställningen och aktiviteten med andra (64 % på Moderna Museet och 95 % på Fredriksdal). Detta gör att museernas budskap och idéer sprids i samhället.

4.2.4 Sammanfattning

Utställningen och aktiviteten gav besökarna reflektion, lärdomar, inspiration, engagemangslust och emotionell inverkan. Flera av besökarna angav att de redan lever hållbart och redan engagerar sig för klimat- och hållbarhetsfrågor. Merparten av de resterande angav att utställningen och aktiviteten givit de mer engagemangsmotivation och inspiration till att leva hållbart- och klimatvänligt. Majoriteten av besökarna som tagit del av *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen* intar en dominant avkodningsposition, där de accepterar och ställer sig positiva till museernas förmedling av klimat- och hållbarhetsfrågor. På Moderna Museet intar ett mindre antal en förhandlande och oppositionell position där de antingen avfärdar förmedlingen eller varken ställer sig positivt eller negativt till den. Denna balans återspeglar relevansen i att vara dialogsträvande, visa på flera perspektiv och ta ställning (men inte vara förmanande) för att museer ska kunna förmedla konstruktivt kring dessa frågor.

5. Diskussion

Klimatförändringen är en svår och omfattande utmaning som vi alla måste förhålla oss till. Konsekvenserna av ökade temperaturer och höjda havsnivåer riskerar att återkallelsen förändra livsvillkoren för både ekosystem, djur och människor. På vissa håll är detta redan en verklighet. För att möta och mota dessa förändringar krävs åtgärder kring både mitigerande och anpassning (Cameron & Neilson, 2015; Houghton, 2015; SMHI, 2014). Klimat- och hållbarhetsfrågor är komplexa. De skär genom flera dimensioner såsom politiska, existentiella och moraliska. Denna komplexitet gör det svårt att komma överens om de många olika åtgärder som krävs (Hodge, 2015). Svårigheterna griper in i frågor som samhällsuppbyggnad och våra sätt att leva, vilka ofta är invanda. Invanda mönster skapar en automatik i våra attityder och våra sätt att vara och kan vara svåra att bryta (Broady, 1988).

Vår förståelse och engagemangslust blir påverkade av hur klimat- och hållbarhetsfrågor framställs och gestaltas i vår omgivning. Ofta är det direkt eller indirekt av massmedier men kan också vara genom andra kommunicerande aktörer och plattformar (se till exempel Hulme, 2009; 2015). I denna undersökning har syftet varit att belysa hur museer bidrar, och kan bidra, till ett ökat klimat- och hållbarhetsengagemang genom sin publika verksamhet. Detta är ett forskningsområde som haft begränsat utrymme på grund av ett utpräglat fokus på massmedier och populärkultur (Salazar, 2015).

Undersökningens resultat visar att Moderna Museet (Malmö) och Fredriksdal museer och trädgårdar formulerar sig på ett likartat sätt kring hur de använder sig själva och sina programpunkter i förmedlingen av klimat- och hållbarhetsfrågor. *Sensing Nature from Within* och *Hållbarhetskampen* ses av museimedarbetarna som ett sätt, en möjlighet, till att ge utrymme för dialog, reflektion, lärande och engagemang. De betonar också vikten av att arbeta med och ta ställning kring svåra frågor såsom klimatfrågan. De vill dock göra det utan att vara förmanande och moraliserande, utan istället göra det till en upplevelse genom att lyfta in olika perspektiv och kompetenser i förmedlingen. De betonar också trovärdighet, och upprätthållandet av densamma, som en viktig aspekt för att kunna förmedla konstruktivt i dessa frågor.

Enligt resultatet av besökarnas intryck och upplevelser får de undersökta museernas trovärdighetskaptal anses vara intakt. Den absoluta majoriteten av

besökarna som deltagit i studien intar en dominant avkodningsposition enligt Stuart Halls kommunikationsmodell. De är övervägande positiva till museernas förmedling kring klimat- och hållbarhetsfrågor, vilket syns i besökarnas beskrivningar och reaktioner. Utställningen och aktivitetens påverkan på besökarna går också i linje med museernas intentioner kring reflektion, lärande och engagemang.

Folkbildning

Museer tillhör en institutionstyp som genererar någon typ av inverkan på sina besökare. Det kan handla om kunskap men också om reflektion kring olika perspektiv och föreställningar (Jönsson, et al., 2011). Museerna som uppkom i och med industrialiseringen kunde fungera som statliga maktinstrument – det ”disciplinerande museet”, för att kontrollera medborgarnas beteenden, tankar och känslor (Bennet, 1995, Hooper-Greenhill, 1992). Trots den nya museologins framväxt som betonar dialog och mer jämställd maktordning gentemot besökarna, finns aspekter av det disciplinerande museet kvar i undersökningens resultat. Detta i form av museer som folkbildande institutioner som uppmuntrar besökarna till lärande, reflektion och att själva bilda sig en uppfattning kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Besökarnas upplevelse av förmedlingen förstärker också denna bild. Folkbildning och disciplinering har således beröringspunkter med varandra och distinktionen kan ibland vara svårdefinierad. I denna studie går det att förstå disciplinering som förmanande och moraliserande (som museerna jobbar med att undvika) och folkbildandet som det mer fria och inspirerande (som museerna försöker möjliggöra genom dialogsträvande förmedling). Även om museer arbetat på ett folkbildande länge, har den nya museologin bidragit till en utökad medvetenhet kring dessa kommunikativa utmaningar. Medvetenheten öppnar möjligheter för museer att tänka och arbeta på ett mer flexibelt och dialogsträvande sätt i förmedlingen klimat- och hållbarhetsfrågor (och även andra frågor).

Trovärdighet och isomorfism

Museernas trovärdighet är ett återkommande tema i undersökningen. Inte bara i resultatet utan även i tidigare forskning och i teori. Trovärdigheten stakar ut vägen för hur museerna kan angripa och förmedla kring dessa frågor på ett konstruktivt sätt. Forskningen anser att museer bör förmedla kring svåra frågor såsom klimat- och hållbarhetsfrågor (se till exempel Cameron, et al., 2013; Hulme, 2009; 2015; Janes & Sandell, 2019). Många är överens om att det dialogsträvande angreppssättet med flera perspektiv är det som öppnar flest möjligheter till en kvarvarande inverkan hos besökarna (se till exempel Cameron, et al., 2013; Hulme, 2009; Rodegher & Freeman, 2019). Att ta ställning är således viktigt men utmaningarna som kommer med det är att undvika förmaningar och moraliska pekpinna, vilket också är framträdande i undersökningens resultat. Genom att vara

moraliserande vinner man sällan något trovärdighetskaptal, snarare tvärtom (Rodegher & Freeman, 2019).

De sociala och kulturella normer och konventioner som finns i samhället påverkar museers (och andra organisationers) sätt att planera och utföra sitt arbete. För att anses trovärdiga och aktningvärda av omgivningen måste verksamheten gå i linje med de allmänna förväntningar och normativa önskemål som finns i samhället. Detta leder institutionell isomorfism – en likriktning i organisationers verksamheter genom tvingande, imiterande och normativa krafter (DiMaggio & Powell, 1983; Eriksson-Zetterquist, 2009). Att Moderna Museet och Fredriksdal tänker och formulerar sig på liknade sätt i liknande teman är ett tecken på denna isomorfism. Det finns spår av både tvingande, imiterande och normativa krafter i resultatet hos både museimedarbetarna och besökarna. Det handlar exempelvis om lagstiftade riktlinjer, ICOM's definitioner och riktlinjer, hur (och vad) andra museer gör samt allmänna förväntningar och reaktioner kring deras förmedling. Isomorfism innebär inte att enbart museer blir mer lika varandra, utan även andra typer av organisationer. Genom att arbeta med dessa frågor internt och i sin publika verksamhet har museer därav möjlighet att påverka inte bara sina besökare och andra museer, utan även andra organisationer i hur de förhåller sig och tar ställning i klimat- och hållbarhetsfrågor.

En del av undersökningens resultat går inte att förklara genom institutionell isomorfism. Vissa aspekter handlar istället om de inneboende strukturella olikheter som finns i deras olika inriktningar och verksamheter. Det yttrar sig i hur företrädarna för Moderna Museet pratar om konstens möjligheter att öppna upp för inre reflektion medan Fredriksdal mer betonar kunskapsinhämtningen (det ena kan dock ge det andra och vice versa). Dessa skillnader förstärks också av besökarnas upplevelser och intryck.

Ur ett vidare perspektiv ställer museer sitt trovärdighetskaptal på spel i varje val de gör samt i varje val de inte gör. De är ständigt uppassade av olika aktörer och intressenter, som reagerar och sprider sina reaktioner vidare till andra. Genom att adressera klimat- och hållbarhetsfrågor i sin publika verksamhet, så kan vissa hävda att de gör det för att marknadsföra sig själva och följa strömmen av vad som är aktuellt (och aktningvärt) just nu. Det kan ge trovärdighet men även orsaka störningar i det befintliga förtroendekapitalet, även om föreliggande undersökning inte ser några övergripande indikationer på detta. Kanske är det mest intressant att fråga sig vad de hade förlorat genom att inte adressera dessa frågor.

Mot framtiden

Resultatet är en följd av de avgränsningar och metodologiska urval som har gjorts. Det skulle vara eftersträvansvärt att ge konstverken och aktivitetens utformning mer plats i framtida forskning. Detta för att få en ännu djupare förståelse för både museernas och besökarnas perspektiv. Undersökningen har inte studerat hur konstverken i *Sensing Nature from Within* gestaltar klimatfrågan. Det hade varit

ett komplement till hur museet tänker kring vilka konstverk de vill visa och hur de gör det. På samma sätt hade det också varit möjligt att på ett mer deltagande plan studera hur Fredriksdal gestaltar klimatfrågan i *Hållbarhetskampen*. Genom deltagande observation skulle man kunna få andra värdefulla perspektiv. Ett sådant tillvägagångssätt fogar dock andra etiska och metodologiska frågor varav mycket beror på samtycke, tillgänglighet och genomförande. Därtill hade det varit intressant att studera förmedlingens påverkan på besökarna under en längre tid med återkommande intervjutillfällen, då intrycken och inverkan förändras i möte med andra upplevelser utanför museet (Bergevin, 2019). Denna undersökning kan endast visa påverkan i anslutning till besökarnas museibesök (även om en viss distans finns mellan enkätsvar och telefonintervju gällande Moderna Museet).

Andra avgränsningar, urval och angreppssätt hade alltså kunnat ge andra resultat och indikatorer. Studien har dock inte ämnat att vara heltäckande i hur museer kan bidra till ett ökat engagemang kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Denna typ av fallstudier visar en glimt av hur det ser ut vid ett visst läge vid en given tidpunkt. Genom att ställa denna ögonblicksbild mot teori och tidigare forskning kan man också få en djupare insyn och en mer generell förståelse för resultatets indikatorer. Denna undersökning är således ett kompletterande bidrag till ett relativt nytt ämne som undersöker hur museer kan verka för att främja ett mer aktivt klimat- och hållbarhetsarbete genom sin publika verksamhet.

Museer är en bit av ett omfattande kommunikativt pussel. Likt massmedier och andra aktörer är de med och formar vår förståelse och engagemangslust för klimat- och hållbarhetsfrågor. Genom dialog, flera olika perspektiv och sitt trovärdighetskapital kan de nå besökarnas emotionella sfär vilket möjliggör utrymme för att lämna ett bestående intryck (Salazar, 2011; 2015). Museibesökarna påverkar genom förväntningar och önskemål också museerna, vilket debatten kring British Museum är ett exempel på (SVT, 2020). En påverkanscykel är satt i rullning, där allmänheten (indirekt besökarna) påverkar museerna, vilka i sin tur har möjlighet att påverka allmänheten till en klimatvänlig och hållbar utveckling.

6. Slutsats

Vår förståelse och engagemangslust för klimat- och hållbarhetsfrågor blir påverkade av hur dessa framställs och gestaltas i massmedier och andra kommunikativa kanaler. Undersökningens syfte var att undersöka hur museer bidrar, och kan bidra, till ett ökat klimat- och hållbarhetsengagemang genom sin publika verksamhet. Det empiriska materialet har kretsat kring konstutställningen *Sensing Nature from Within* (Moderna Museet) och aktiviteten *Hållbarhetskampen* (Fredriksdal). Museimedarbetare har intervjuats för att ge svar på hur museer använder och ser på sin förmedling kring klimat- och hållbarhetsfrågor. Därtill har undersökningen studerat hur besökarna upplevt förmedlingen samt hur den påverkat deras förståelse och engagemangsmotivation för dessa frågor.

Studien visar att museer är med och formar vår förståelse och engagemangslust för klimat- och hållbarhetsfrågor. Hos flertalet museibesökare har engagemangslusten ökat på grund av museernas förmedling. Museer kan genom dialog, flera olika perspektiv och tilltal, samt genom sitt trovärdighetskapital, skapa utrymme för reflektion, lärande och engagemangslust. Möjligheterna är många men utmaningar finns också. Utmaningarna handlar främst om att upprätthålla dialogutrymmet och undvika att bli (eller bli uppfattade) som moraliserande.

Resultatet visar också på en likriktning i hur museerna förhåller sig till förmedling kring dessa frågor. Det finns aspekter som även visar på en tydlig skillnad, vilka grundar sig i de inneboende strukturella olikheter som finns inom deras respektive inriktningar och verksamheter. Dessa skillnader accentueras också av museibesökarnas upplevelser och intryck, där exempelvis svaren från Moderna Museets besökare uppvisar en större variation än svaren från Fredriksdals besökare.

Framtida och vidare forskning kan med andra avgränsningar, urval och angreppssätt skapa utökad förståelse för hur museer kan bidra till utökad förståelse och engagemangslust för klimat- och hållbarhetsfrågor. Denna förståelse kan också bidra till en ökad, generell, insikt i hur tilltal, gestaltning och kommunikation kring dessa frågor formar medvetande och attityder kring dessa frågor. Vägarna till en mer hållbar och klimatvänlig utveckling är många, vilket är nödvändigt. En väg är att göra klimat- och hållbarhetsfrågor till en upplevelse.

Referenser

- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 2., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Baudrillard, J. (2005). *The Conspiracy of Art*. London, The MIT Press.
- Bergdahl, E & Houltz, A. (2017). "Museum awakenings: responses to environmental change at the Swedish Museum of Natural History". I Newell, J., Robin, L. och Wehner, K. (red.). *Curating the future: museums, communities and climate change*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, ss. 217-229.
- Bergevin, J. (2019). "Narratives of transformation: stories of impact from activist museums". I Janes, R. R. & Sandell, R. (red.). *Museum activism*. London: Routledge, ss. 348-358.
- Broadly, D. (1988). "Kulturens fält. Om Pierre Bourdieus sociologi". I *Masskommunikation och kultur*, NORDICOM-Nytt/Sverige, nr 1–2: s. 59–88.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.
- Bulfin, A. (2017). "Popular culture and the 'new human condition': Catastrophe narratives and climate change", *Global & Planetary Change*, 156, ss. 140–146. doi: 10.1016/j.gloplacha.2017.03.002.
- Cameron, F. R. och Neilson, B. (2015). "Introduction: Climate Change, Museums Futures". I Cameron, F. & Neilson, B. (red.), *Climate change and museum futures*, Routledge, London, ss. 1-8.
- Cameron, F. R. (2019). "Stirring up Trouble: Museums as Provocateurs and Change Agents in Polycentric Alliances for Climate Change Action". I Leal Filho, W., Lackner, B. och McGhie, H. (red.), *Addressing the Challenges in Communicating Climate Change Across Various Audiences*. Cham: Springer International Publishing, ss. 647-673.
- Cameron, F., Hodge, B. och Salazar, J. F. (2013). "Representing climate change in museum space and places", *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 4(1), p. 9-21. doi: 10.1002/wcc.200.
- Climaginaries (u.å a). *Climaginaries*. <https://www.climaginaries.org/our-impact> [2020-05-11].
- Climaginaries (u.å b). *Carbon ruins*. <https://www.climaginaries.org/carbon-ruins> [2020-05-11].
- Coffee, K. (2013). "Visitor Comments as Dialogue", *Curator*, 56(2), ss. 163–167. doi: 10.1111/cura.12017.

- Coffee, K. (2019). "Up against it: Contending with power asymmetries in museum work". I Janes, R. R. & Sandell, R. (red.). *Museum activism*. London: Routledge, ss. 304-314.
- DiMaggio, P. J. och Powell, W. W. (1983). "The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields". *American Sociological Review*, 48, ss. 147-160.
- Dirix, A. och Gelders, D. (2010). "To frame is to explain: a deductive frame-analysis of Dutch and French climate change coverage during the annual UN Conferences of the Parties", *Public Understanding Of Science (Bristol, England)*, 19(6), ss. 732-742. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edb&AN=55390093&site=eds-live&scope=site> [2020-05-11].
- Edelman, M. J. (1995). *From art to politics: how artistic creations shape political conceptions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla (2009). *Institutionell teori: idéer, moden, förändring*. 1. uppl. Malmö: Liber.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. och Wängnerud, L. (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Fredriksdal (2018). *Hållbarhetskampen*, <https://fredriksdal.se/hallbarhetskampen/> [2020-05-04].
- Hall, S. (1980). "Encoding/decoding". I Hall, S. (red.) (1980). *Culture, media, language: working papers in cultural studies, 1972-79*. London: University of Birmingham, ss. 128-138.
- Hansen, A. C., Svabo, C., Johansen, L. A. och Bergkvist Hansen, K. (2014). "Forureningen på museum", *Nordisk Museologi*, (2), ss. 72-89. <https://search.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&db=asu&AN=100583584&site=eds-live&scope=site> [2020-04-15].
- Hodge, B. (2015). "Beyond Confrontation: The Trialogue Strategy for Mediating Climate Change". I Cameron, F. & Neilson, B. (red.), *Climate change and museum futures*, Routledge, London, ss. 135-151.
- Hooper-Greenhill, E. (1992). *Museums and the shaping of knowledge*. London: Routledge
- Hooper-Greenhill, E. (2004). "Measuring Learning Outcomes in Museums, Archives and Libraries: The Learning Impact Research Project (LIRP)", *International Journal of Heritage Studies*, 10:2, 151-174, DOI: 10.1080/13527250410001692877
- Houghton, J. T. (2015). *Global warming: the complete briefing*. 5. ed. Cambridge: Cambridge, University Press.
- Hulme, M. (2009). *Why we disagree about climate change: understanding controversy, inaction and opportunity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hulme, M. (2015). "Why We Should Disagree about Climate change". I Cameron, F. & Neilson, B. (red.), *Climate change and museum futures*, Routledge, London, ss. 9-15.
- Hållbarhetsforum (2020). *Vad är hållbarhet?*. Lunds Universitet. <https://www.hallbarhet.lu.se/om-hallbarhetsforum/vad-ar-hallbarhet> [2020-05-11].

- ICOM (2018). *ICOM ESTABLISHES THE WORKING GROUP ON SUSTAINABILITY* [pressmeddelande], 6 september, https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/09/GB-WGS_Press-Release_final.pdf [2020-02-25].
- ICOM (2019). *President's statement on the alignment of ICOM with the UN Agenda 2030*. <https://icom.museum/en/news/presidents-statement-on-the-alignment-of-icom-with-the-un-agenda-2030/> [2020-02-25].
- ICOM-Sweden (u.å a). *ICOM's museidefinition*. <http://icomsweden.se/verksamhet/icomsmuseidefinition/> [2020-02-26].
- ICOM-Sweden (u.å b). Om ICOM. <http://icomsweden.se/om-icom/> [2020-02-26].
- Janes, R. R. och Sandell, R. (red.) (2019). *Museum activism*. London: Routledge.
- Janes, R. R. och Sandell, R. (2019). "Posterity has arrived: The necessary emergence of museum activism". I Janes, R. R. och Sandell, R. (red.). *Museum activism*. London: Routledge, ss. 1-22.
- Jönsson, L., Persson, A. och Sahlin, K. (2011). *Institution*. 1. uppl. Malmö: Liber.
- Kvale, S. och Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Laine, A. (2018). *Museiforskning: en översikt* [Elektronisk resurs]. Stockholm: Riksantikvarieämbetet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:raa:diva-5347> [2020-03-19].
- Lyons, S. och Bosworth, K. (2019). "Museums in the climate emergency". I Janes, R. R. och Sandell, R. (red.). *Museum activism*. London: Routledge, ss. 174-185.
- Macdonald, S. (2006). "Mediating heritage: Tour guides at the former Nazi Party Rally Grounds, Nuremberg". *Tourist Studies*, 6(2), ss. 119-138.
- Manzo, K. (2012). "Earthworks: The geopolitical visions of climate change cartoons", *Political Geography*, 31, ss. 481-494. doi: 10.1016/j.polgeo.2012.09.001
- Moderna Museet (u. å). *Sensing Nature from Within*, <https://www.modernamuseet.se/malmo/sv/utstallningar/sensing-nature-within/> [2020-05-04].
- Morris, E och Saylor, S. (2014). 'The Pensive Photograph as Agent'. I Schneider, B. och Nocke, T. (red.) *Image politics of climate change: visualizations, imaginations, documentations*. Bielefeld: Transcript, ss. 299-321.
- Museum & Climate Change Network (u.å a). *ABOUT THE MUSEUMS & CLIMATE CHANGE NETWORK*. <https://mccnetwork.org/about-us> [2020-05-11].
- Museum & Climate Change Network (u.å b). *CLIMATE CHANGE EXHIBITIONS*. <https://mccnetwork.org/exhibitions> [2020-05-11].
- Museum (2020). *Britannica Academic*. <https://academic-eb-com.ludwig.lub.lu.se/levels/collegiate/article/museum/117302> [2020-03-15].
- Newell, J. (2019). "Creative Collaborations: Museums Engaging with Communities and Climate Change". I Leal Filho, W., Lackner, B. och McGhie, H. (red.), *Addressing the Challenges in Communicating Climate Change Across Various Audiences*. Cham: Springer International Publishing, ss. 143-158.

- Newell, Jennifer, Robin, Libby och Wehner, Kirsten (red.) (2017). *Curating the future: museums, communities and climate change*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- O'Neill, S. och Nicholson-Cole, S. (2009). "Fear Won't Do It' Promoting Positive Engagement With Climate Change Through Visual and Iconic Representations", *Science Communication*, 30(3), ss. 355–379. doi: 10.1177/1075547008329201.
- Parker, C. T., Cockerham, D. och Foss, A. W. (2018). "Communicating Climate Change: Lessons Learned from a Researcher-Museum Collaboration", *Journal of Microbiology & Biology Education*, (1). doi: 10.1128/jmbe.v19i1.1499.
- Payne, K. (2015). Portraing the political: Contemporary Art Exhibitions and Their Engagement with Climate Change Politics". I Cameron, F. och Neilson, B. (red.) *Climate change and museum futures*, Routledge, London, ss. 157-174.
- Rachel Carson Center (u.å a). *About the Rachel Carson Center for Environment and Society*. https://www.carsoncenter.uni-muenchen.de/about_rcc/index.html [2020-03-15].
- Rachel Carson Center (u.å b). *Anthropocene Project (2012–2016)*. <https://www.carsoncenter.uni-muenchen.de/outreach/past-projects/anthropocene/index.html> [2020-03-15].
- Rodegher, S. L. och Freeman, S. V. (2019). "Advocacy and activism: A framework for sustainable science in museums". I Janes, R. R. och Sandell, R. (red.). *Museum activism*. London: Routledge, ss. 337-347.
- Salazar, J. F. (2011). "The Mediations of climate change: museums as citizens' media", *Museum & Society*, no. 2, ss. 123-135.
- Salazar, J. F. (2015). "Futuring Global Change in Science Museums and Centers: A role for Anticipatory Practises and Imaginative Acts". I Cameron, F. & Neilson, B. (red.) *Climate change and museum futures*, Routledge, London, ss. 90-108.
- Schröder, K. Drotner, K., Kline, S., och Murray, C. (2003). *Researching audiences: a practical guide to methods in media audience analysis*. London: Arnold.
- Scott, C. (2006). "Museums: Impact and value", *Cultural Trends*, 15:1, 45-75, DOI: 10.1080/09548960600615947
- SFS 2017:563. *Museilag*. Stockholm: Kulturdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/museilag-2017563_sfs-2017-563 [2020-05-11].
- Skurka, C., Niederdeppe, J., Romero-Canyas, R. och Acup, D. (2018). "Pathways of Influence in Emotional Appeals: Benefits and Tradeoffs of Using Fear or Humor to Promote Climate Change-Related Intentions and Risk Perceptions", *Journal of Communication*, 68(1), ss. 169–193. doi: 10.1093/joc/jqx008.
- SMHI (2014). *FN:s klimatpanel - sammanfattning för beslutsfattare: Effekter, anpassning och sårbarhet : bidrag från arbetsgrupp 2 (WG2) till den femte utvärderingen (AR5) från Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC*. Norrköping: SMHI. <https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/03/ar5-wg2-spm-1swedish.pdf> [2020-02-25].
- Söla, T., (2005). "What theory, what heritage?" *Nordisk Museologi* (2), ss. 3-16.

- Sveriges Museer (2016). *Känn dig som hemma med framtidens museum*.
<https://www.sverigemuseer.se/wp/wp-content/uploads/2016/04/Kanndig-som-hemma.pdf> [2020-02-24].
- SVT (2020). *Personal i klimatprotest på British Museum*. SVT. 12 februari.
<https://www.svt.se/kultur/personal-i-klimatprotest-pa-british-museum> [2020-02-25].
- UNDP (2020). *Globala målen*. <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva, Stockholm. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/-1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf [2020-05-11].

Intervjuer

Museerna

Intervju, 4 mars 2020. Kurator och konstpedagog (2 personer), Moderna Museet (Malmö). Längd: 47 min 31 s.

Intervju, 10 mars 2020. Guide och idéutvecklare (1 person), Fredriksdals museer och trädgårdar. Längd: 49 min 45 s.

Intervju, 12 mars 2020. Avdelningschef, Fredriksdals museer och trädgårdar. Längd: 27 min.

Museibesökarna

Mailsvar, 11 mars 2020. Besökare, Moderna Museet (Malmö).

Mailsvar, 15 mars 2020. Besökare, Moderna Museet (Malmö).

Mailsvar, 16 mars 2020. Besökare, Moderna Museet (Malmö).

Telefonintervju, 12 mars 2020 *a*. Besökare, Moderna Museet (Malmö). Längd: 16 min 58 s.

Telefonintervju, 12 mars 2020 *b*. Besökare, Moderna Museet (Malmö). Längd: 8 min 40 s.

Telefonintervju, 13 mars 2020. Besökare, Moderna Museet (Malmö). Längd: 12 min 13 s.

Telefonintervju, 16 mars 2020. Besökare, Moderna Museet (Malmö). Längd: 7 min 33 s.

Illustrationer

Figur 1: *Sensing Nature from Within*, Moderna Museet Malmö. Foto: Helene Toresdotter/Moderna museet © Moderna museet

Figur 2: *Hållbarhetskampen*, Fredriksdal museer och trädgårdar. Foto: André Törnkvist © André Törnkvist

Figur 3: *Sensing Nature from Within*, Moderna Museet Malmö. Foto: Helene Toresdotter/Moderna museet © Moderna museet

Figur 4: *Hållbarhetskampen*, Fredriksdal museer och trädgårdar. Foto: André Törnkvist © André Törnkvist

Appendix

Appendix 1 - Frågeguide museimedarbetare

- Varför en utställning / aktivitet om klimat- och hållbarhetsfrågor?
- Vad vill ni förmedla genom utställningen / aktiviteten? Vad är målet?
- Vilka reaktioner och känslor vill ni väcka hos besökarna? Vilka (reaktioner) har ni mött?
- Får man frågor av besökarna? Hur besvarar man dessa?
- Har ni lockat nya målgrupper genom (i och med) utställningen / aktiviteten?
- När började ni arbeta med klimat- och hållbarhetsfrågor (i er publika verksamhet)?

- Hur ser du/ni på museers möjlighet att ta ställning i klimat- och hållbarhetsfrågor?
 - Hur bör detta ställningstagande se ut?
 - Bör och kan museer uppmuntra till social och kulturell förändring i klimat- och hållbarhetsfrågor? (Levnadsvanor...)

- På vilket (särskiljande) sätt kan museer bidra till ökad medvetenhet och ökat engagemang för klimat- och hållbarhetsfrågor?
 - Hur kan just Moderna Museet /Fredriksdal bidra till detta?
 - Har ni något samarbete med andra? Vem eller vilka i så fall?

- Vilka utmaningar ser ni i museiarbetet att jobba med klimat- och hållbarhetsfrågor?
 - Exempelvis att uppfattas som moraliserande. Hur ställer ni er till det? Hur kan det påverka verksamheten?

Appendix 2 – Introduktionsbrev och informantavtal

Museer, klimat & hållbarhet

Mitt namn är André Törnkvist och jag studerar på det tvärvetenskapliga mastersprogrammet "Tillämpad Klimatstrategi" på Centrum för miljö- och klimatforskning vid Lunds universitet. Denna termin (VT-2020) skriver jag min mastersuppsats. Genom uppsatsarbetet vill jag undersöka hur museer bidrar (och kan bidra) till ett ökat klimat- och hållbarhetsengagemang, samt ökad förståelse och medvetenhet kring dessa frågor, genom sin (publika) verksamhet. Detta genom att bland annat analysera och beskriva museers syn på sin egen roll gällande förmedling och representation av klimat- och hållbarhetsfrågor. Därtill beröra frågor kring hur museernas besökare tar emot denna förmedling. Museerna i fråga är Moderna Museet i Malmö samt Fredriksdal Museer- och trädgårdar i Helsingborg.

En del av undersökningen baseras på intervjustudier med representanter från ovan nämnda museer. Fokuset i intervjuerna kommer att beröra hur museer, genom sin publika verksamhet, bidrar och kan bidra till ett ökat klimat- och hållbarhetsengagemang – både utifrån ett generellt perspektiv samt ett mer verksamhetsspecifikt perspektiv.

Intervjun är beräknad att ta runt 30-60 minuter och din medverkan är frivillig. Intervjun kommer att spelas in och sedan transkriberas. Ljudupptagningsfilen kommer inte att spridas till någon annan och efter avslutat arbete kommer den att raderas. Ditt namn kommer anonymiseras under och efter hela arbetsprocessen.

André Törnkvist

Jag medverkar frivilligt i denna intervjustudie och intygar härmed att jag tagit del av ovanstående information:

XX

Kontakt

E-post: **E-postadress**

Telefon: **Telefonnummer**

Handledare: **Kontaktuppgifter till handledare**

Appendix 3 - Enkät Moderna Museet (Malmö)

Museer, klimat och hållbarhet

Mitt namn är André Törnkvist. Denna enkät är en del i mitt examensarbete inom mastersprogrammet "Tillämpad klimatstrategi" vid Lunds Universitet - där jag undersöker museers roll och möjligheter i förmedlingen av klimat- och hållbarhetsfrågor.

Ålder: _____

Kön (valfritt): _____

Svara på nedanstående frågor genom att ringa in något av alternativen.

1) Hur ställer du dig till innehållet i utställningen Sensing Nature from Within?

Positivt Negativt Varken positivt eller negativt Vet ej

Utveckla gärna varför (valfritt):

2) Anser du dig ha fått ny kunskap kring klimat- och hållbarhetsfrågor genom att tagit del av utställningen?

Ja Nej Vet ej

Om **ja**: I vilken grad (där 1 är lite och 5 är väldigt mycket)

1 2 3 4 5

3) Känner du dig inspirerad till att leva mer hållbart och klimatvänligt efter du tagit del av utställningen?

Ja Nej Lever redan hållbart och klimatvänligt Vet ej

Om **ja**: I vilken grad (där 1 är lite och 5 är väldigt mycket)

1 2 3 4 5

4) Känner du dig inspirerad till att engagera dig mer i klimat- och hållbarhetsfrågor efter du tagit del av utställningen?

Ja Nej Engagerar mig redan i dessa frågor Vet ej

Om **ja**: I vilken grad (där 1 är lite och 5 är väldigt mycket).

1 2 3 4 5

5) Vilka känslor framkallade Sensing Nature from Within?

Beskriv med **1-5** ord:

6) Tycker du att något fattades i utställningen?

Ja Nej Vet ej

Om **ja**, i så fall vad?

7) Kommer du att prata om utställningen med andra?

Ja Nej Vet ej

Jag är över 18 år och vill gärna delta i en kompletterande telefonintervju kring samma tema:

Ja Nej

Om **ja**, fyll i nedanstående uppgifter.

Namn:

E-post:

Telefon:

Vi kommer tillsammans överens om intervjutillfälle, via mail eller telefon.

Intervjun är beräknad att ta mellan 5-15 minuter. Då detta är ett studentdrivet projekt ges ingen ersättning för deltagande. Ditt deltagande (samt namn, telefonnummer och mailadress) är anonymt och kommer ej spridas. Mer utförlig information skickas ut via mail.

Tack för din medverkan!

Appendix 4 - Enkät Fredriksdal museer och trädgårdar

Museer, klimat och hållbarhet

Mitt namn är André Törnkvist. Denna enkät är en del i mitt examensarbete inom mastersprogrammet "Tillämpad klimatstrategi" vid Lunds Universitet - där jag undersöker museers roll och möjligheter i förmedlingen av klimat- och hållbarhetsfrågor.

Ålder: _____

Kön (valfritt): _____

Svara på nedanstående frågor genom att ringa in något av alternativen.

1) Hur ställer du dig till Hållbarhetskampen som metod samt innehållet i aktiviteten?

Positivt Negativt Varken positivt eller negativt Vet ej

Utveckla gärna varför (valfritt):

2) Anser du dig ha fått ny kunskap kring klimat- och hållbarhetsfrågor genom att deltagit i Hållbarhetskampen?

Ja Nej Vet ej

Om **ja**: I vilken grad (där 1 är lite och 5 är väldigt mycket)

1 2 3 4 5

3) Känner du dig inspirerad till att leva mer hållbart och klimatvänligt efter Hållbarhetskampen?

Ja Nej Lever redan hållbart och klimatvänligt Vet ej

Om **ja**: I vilken grad (där 1 är lite och 5 är väldigt mycket)

1 2 3 4 5

4) Känner du dig inspirerad till att engagera dig mer i klimat- och hållbarhetsfrågor efter Hållbarhetskampen?

Ja Nej Engagerar mig redan i dessa frågor Vet ej

Om **ja**: I vilken grad (där 1 är lite och 5 är väldigt mycket).

1 2 3 4 5

5) Vilka känslor framkallade Hållbarhetskampen?

Beskriv med **1-5** ord:

6) Tycker du att något fattades i Hållbarhetskampen?

Ja Nej Vet ej

Om **ja**, Vilka ytterligare teman föreslår du?

7) Ledde Hållbarhetskampen till vidare diskussioner bland kollegorna efter aktiviteten?

Ja Nej Vet ej

Jag är över 18 år och vill gärna delta i en kompletterande telefonintervju kring samma tema:

Ja Nej

Om **ja**, fyll i nedanstående uppgifter.

Namn:

E-post:

Telefon:

Vi kommer tillsammans överens om intervjutillfälle, via mail eller telefon.

Intervjun är beräknad att ta mellan 5-15 minuter. Då detta är ett studentdrivet projekt ges ingen ersättning för deltagande. Ditt deltagande (samt namn, telefonnummer och mailadress) är anonymt och kommer ej spridas. Mer utförlig information skickas ut via mail.

Tack för din medverkan!

Appendix 5 - Frågeguide museibesökare (exempel)

Du svarade i enkäten att du ställde dig positivt till Sensing Nature from within's innehåll.

- Kan du utveckla varför du tycker det är bra att utställningen lyfter det sambandet mellan människa och natur?

Såhär i efterhand, vad minns du mest från Sensing Nature from within? Var det något speciellt som gjorde starkt intryck? (innehållsmässigt)

Upplever du att du tänkt mer på dessa frågor (klimat, miljö och hållbarhet) efter utställningen?

- Hur tar sig detta i uttryck?

Du nämnde både fascination, samhörighet och lätt tomhet. Vill du utveckla varför dessa känslor framkallades?

Har du pratat med utställningen med andra? Vad pratade ni om då?

Vad tycker du om att museum som Moderna Museet (i Malmö) förmedlar kring frågor som berör klimat, miljö & hållbarhet? Vad kan de tillföra diskussionen?

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och
klimatforskning
Ekologihuset
223 62 Lund